T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI, SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ve OKULA İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Gözde AYDOĞAN

DANIŞMAN
Doç. Dr. Reyhan BAHÇİVAN SAYDAM

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Programı

İSTANBUL-2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Gözde AYDOĞAN tarafından, **Doç. Dr. Reyhan BAHÇİVAN SAYDAM** danışmanlığında hazırlanan **"LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI, SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ve OKULA İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ"** başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından **20/07/2022** tarihinde yapılan sınav sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

		İmza	**Sonuç**
DANIŞMAN	Doç. Dr. Reyhan BAHÇİVAN SAYDAM İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Doç. Dr. Taner ARTAN İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal Hizmet Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Doç. Dr. Emel YURTSEVER İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı		☐ Kabul ☐ Ret

Aileme ithaf ediyorum…

BÜTÇE DESTEKLERİ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI, SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ve OKULA İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Bu tez çalışması için herhangi bir kurumdan bütçe desteği alınmamıştır.

TEŞEKKÜR

Üniversite hayatım boyunca derslerine katılmaktan büyük keyif aldığım sevgili danışmanım Klinik Psikolog Doç. Dr. Reyhan BAHÇİVAN SAYDAM'a eğitimim süresince beni desteklediği, tez çalışmamı son aşamasına kadar dikkatle değerlendirdiği, engin tecrübelerini benimle paylaştığı ve yalnızca benim için değil, bütün öğrencileri için bir akademisyenden fazlası olduğu için teşekkürlerimi sunarım.

Öğrencisi olduğum; bilgi, düşünce ve deneyimlerini benimle paylaşan, gerek kişisel gelişimime gerekse mesleki gelişimime katkıda bulunan ve bende değerli izler bırakan tüm kıymetli hocalarıma; özellikle de eğitimim süresince sağladığı manevi destek ve katkılarla yanımda duran Sayın Doç. Dr. Taner ARTAN'a ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak her ihtiyacım olduğumda yanımda olan, stresli ve heyecanlı olduğum anlarda bile desteğini benden esirgemeyen ve başarılı olacağıma her daim güvenen sevgili Abdullah ERDOĞAN'a çok teşekkür ederim.

Temmuz 2022 **Gözde AYDOĞAN**

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ KABUL VE ONAYI ii

BEYAN iii

BÜTÇE DESTEKLERİ v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLO LİSTESİ x

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ xi

ÖZET xii

ABSTRACT xiii

1. GİRİŞ 1

1.1. PROBLEM DURUMU 1

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ALT PROBLEMLER 2

1.3. SINIRLILIKLAR 3

1.4. TANIMLAR 4

1.4.1. Sosyal Destek 4

1.4.2. Tutum 4

1.4.3. Ortaöğretim 4

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 5

2.1. SOSYAL DESTEK 5

2.1.1. Sosyal Destek Türleri 6

2.1.2. Sosyal Destek İşlevleri 7

2.1.3. Sosyal Destek Modelleri 8

2.1.4. Algılanan Sosyal Destek 9

2.1.5. Sosyal Destek ile İlgili Araştırmalar 10

2.2. TUTUM 12

2.2.1. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Kuramlar 13

2.2.2. Ebeveyn Tutumları Stilleri 16

2.2.3. Okula İlişkin Tutum 18

3. YÖNTEM 20

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 20

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM 20

3.3. VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ VE ARAÇLARI 24

3.3.1. Demografik Bilgi Formu 24
3.3.2. Okula İlişkin Tutum Ölçeği (OİTÖ) 24
3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) 25
3.3.4. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) 25
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ 26
4. BULGULAR 27
4.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ, ANNE-BABA TUTUMLARI VE OKULA İLİŞKİN TUTUMLARININ DEMOGRAFİK VERİLERE GÖRE ANALİZİ 27
4.1.1. Cinsiyete Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi 27
4.1.2. Yaşa Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi 28
4.1.3. Ortaöğretim Kurumuna Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi 29
4.1.4. Algınan Akademik Başarıya Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi 31
4.1.5. Aylık Gelire Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi 33
4.1.6. Ebeveyn Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi 34
4.2. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE ANNE-BABA TUTUMUNUN OKULA İLİŞKİN TUTUMA OLAN ETKİSİ 38
5. TARTIŞMA 40
5.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ, ANNE-BABA TUTUMLARI VE OKULA İLİŞKİN TUTUMLARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ 40
5.1.1. Cinsiyete Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi 40
5.1.2. Yaşa Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi 43
5.1.3. Ortaöğretim Kurumuna Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi 45
5.1.4. Algınan Akademik Başarıya Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu Ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi 46
5.1.5. Aylık Gelire Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu Ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi 48

5.1.6. Ebeveyn Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi 49
5.2. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE ANNE-BABA TUTUMUNUN OKULA İLİŞKİN TUTUMA OLAN ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 52
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 54
6.1. UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER 54
6.2. ARAŞTIRMACIYA YÖNELİK ÖNERİLER 55
KAYNAKLAR 56
EKLER 67
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI 78
ETİK KURUL İZİN YAZISI 79
ETİK KURUL İZİN YAZISI (devam) 80
KURUM İZNİ YAZILARI 81
KURUM İZNİ YAZILARI (devam) 82
ÖZGEÇMİŞ 83

TABLO LİSTESİ Sayfa No

Tablo 2.1: Sosyal Destek Türleri… 7
Tablo 3.1: Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Bilgiler… 21
Tablo 3.2: Katılımcıların Ailesine İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler 22
Tablo 4.1: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı t-testi Bulguları 28
Tablo 4.2: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları 29
Tablo 4.3: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Öğrencinin Devam Ettiği Ortaöğretim Kurumu Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları…. 30
Tablo 4.4: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Akademik Başarı Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı T-testi Bulguları… 32
Tablo 4.5: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Aylık Gelir Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları 34
Tablo 4.6: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları..... 35
Tablo 4.7: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları..... 36
Tablo 4.8: Katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği İstatistiklerinin Alt Boyutlarının Karşılaştırıldığı Korelasyon Testi Bulguları..... 38

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

Kısaltmalar **Açıklama**

ABTÖ : Anne Baba Tutum Ölçeği
AL : Anadolu Lisesi
COVİD-19 : Yeni Koronavirüs
ÇBASDÖ : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
OİTÖ : Okula İlişkin Tutum Ölçeği
TDK : Türk Dil Kurumu
YKS : Yükseköğretim Kurumları Sınavı

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI, SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ve OKULA İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

Gözde AYDOĞAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet Programı

Danışman : Doç. Dr. Reyhan BAHÇİVAN SAYDAM

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek mekanizmalarını belirlemek ve anne baba tutumları ile bahsedilen destek mekanizmalarının okula yönelik tutumları üzerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, sosyal hizmet yaklaşımlarından ekolojik kuram ve sistem kuramı doğrultusunda, katılımcının sosyal destek mekanizmaları, bu mekanizmaların en önemlisi olan aile içi ilişkileri ve okula ilişkin tutumları arasındaki etkileşimleri anlamaya yönelik olması açısından önemlilik arz etmektedir. Bu kapsamda araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, algıladıkları sosyal destek düzeyleri, okula yönelik tutumları ve ebeveynlerinin tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığı incelenmiş ve değişkenler arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Araştırma evrenini, akademik başarı açısından farklılık gösteren Kırklareli Anadolu Lisesi, Kırklareli Fen Lisesi ve Kocahıdır Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okumakta olan 14-17 yaş arası 513 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada; Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ), Okula İlişkin Tutum Ölçeği (OİTÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveyn tutumları, sosyal destek düzeyi ve öğrencinin okula ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin kabullenici ve demokratik olma düzeyleri ile ergenin okul başarısı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bunun yanı sıra ÇBASDÖ Aile Desteği alt boyutu ile Okula İlişkin Tutum alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunması; en önemli sosyal destek mekanizmalarından biri olan ailenin gösterdiği destekleyici tutumun öğrencinin okula uyum sağlamasını kolaylaştırdığını; okula duyduğu sevgiyi, güveni ve okula verdiği değeri arttırdığını göstermiştir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak Sosyal Hizmet alanında okul bağlamında aile kurumuna ve diğer destek mekanizmalarına yönelik yapılabilecek bilinçli müdahaleler hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Temmuz 2022 , 96 sayfa.

Anahtar kelimeler: Ebeveyn Tutumları, Sosyal Destek, Okula Uyum, Okul Sevgisi, Okul Başarısı

ABSTRACT

M.Sc. THESIS

THE RELATIONSHIP BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENTS' PARENTAL ATTITUDES, SOCIAL SUPPORT LEVELS AND ATTITUDES TOWARDS SCHOOL: KIRKLARELI SAMPLE

Gözde AYDOĞAN

Istanbul University-Cerrahpaşa
Institute of Graduate Studies
Department of Social Work
Social Work Programme

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Reyhan BAHÇİVAN SAYDAM

In this study, it was aimed to determine the social support mechanisms perceived by high school students and to examine the effects of parental attitudes and the mentioned support mechanisms on their attitudes towards school. The research is important in terms of understanding the interactions between the social support mechanisms of the participant, the internal relations of the family, which is the social support mechanism and their attitudes towards school, in line with ecological theory and system theory, one of the social work approaches. In this context, it was examined whether there was a significant difference between the socio-demographic characteristics of the students participating in the research, their perceived social support levels, their attitudes towards school and their parents' attitudes, and the relationships between the variables were evaluated. The research population consists of 513 students aged 14-17, studying at Kırklareli Anatolian High School, Kırklareli Science High School and Kocahidir Vocational and Technical Anatolian High School, which differ in terms of academic achievement. In the research; The Parent Attitude Scale (APTS), the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS), the Attitude towards School Scale (APTS) and the demographic information form prepared by the researcher were used as data collection tools. SPSS 22 package program was used in the analysis of the obtained data.

According to the results of the study, a significant relationship was found between parental attitudes, social support level and students' attitudes towards school. A significant relationship was found between the accepting and democratic levels of the parents and the school success of the adolescent. In addition, the significant relationship between the MSPSS Family Support sub-dimension and the Attitude Towards School sub-dimensions showed that the supportive attitude of the family, which is one of the most important social support mechanisms, facilitates the student's adaptation to the school, increases the student's love for school, trust and the value he attaches to the school. Based on the results obtained, suggestions were made about the conscious interventions that can be made for the family institution and other support mechanisms in the context of school in the field of Social Work…

July 2022, 96 pages.

Keywords: Parent Attitudes, Social Support, Adaptation to School, School Love, School Success

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumuna, amacına, hipotezlerine, sınırlılıklarına ve araştırmaya katkısı olacağı düşünülen tanımlara yer verilmiştir

1.1. PROBLEM DURUMU

Sosyal hizmet biliminin en temel yaklaşımlarından olan Sistem Kuramı ve Ekolojik Kuram, çevresi içinde birey kavramına vurgu yapmakta, bireyin yaşamındaki tercihlerin çevresel ağlar ve sosyal destek mekanizmaları tarafından yönlendirildiğini savunmaktadır. Bu ağ ve mekanizmalar 'alt sistemler' olarak adlandırılmaktadır ve bütün alt sistemlerin birbiri ile etkileşim halinde olduğu bilinmektedir. Zastrow'a (2014) göre; aile sistemi, eğitim sistemi, dini sistem, politik sistem, sosyal hizmetler sistemi, istihdam sistemi, mal ve hizmetler sistemleri bu alt sistemlerdendir ve birinde olan değişim diğerini etkilemektedir. Genelci yaklaşım doğrultusunda bu sistemlerin hep birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sosyal destek kavramının dayanağı olan Alan Kuramı da bunu başka bir şekilde ifade etmektedir (Boldwin, 1967). Kurt Lewin'in geliştirdiği bu kurama göre kişilerin tutumları, psikolojik çevrelerinde oluşan değişimlerden meydana gelmektedir. Yani psikolojik çevre bireyin davranışını etkilemektedir ve mevcut tutumlar alt sistemlerin yansımalarıdır. Bu kurama göre kişilerin olumlu olmayan tutumlarını ortadan kaldırarak daha farklı şekilde davranmasını sağlamak, psikolojik çevrede değişiklik yapmakla mümkün olabilir. İşte kişilerin sosyal destek sistemleri de bu psikolojik çevre içerisinde yer almaktadır (Yıldırım, 1997). Alan kuramı ve Ekolojik Sistem yaklaşımı bu anlamda aynı noktayı işaret etmektedir.

Bireylerin en yakın çevresi olan aile, en güçlü alt sistemlerden biri olarak diğer sistemleri de etkilemekte, kişinin davranışlarını yönlendirmektedir. Aile, başlıca sosyal destek mekanizmasıdır ve yeri bireylerde ayrıdır. Ancak ergenlik döneminde aileden uzaklaşarak arkadaşlık ilişkilerini güçlendiren lise öğrencileri için bir diğer güçlü sistem arkadaşlarından oluşmaktadır.

Alt sistemlerden biri olan ve öğrencilerin sosyalleşmesinde de önemli bir rol oynayan okullar da bireylerin sağlıklı büyüme ve gelişme dönemi geçirmesine yardımcı olmaktadır. Okullar içinde barındırdığı bütün kişilerle beraber bir sosyal destek mekanizması olarak kabul

edilmektedir.

Okula ilişkin tutum ve davranışlar; öğrencinin yaşadığı toplumsal değişim noktasında bir ayna görevi üstlenmesi nedeniyle önem arz etmektedir. Çünkü sosyal sorunlar, bireyin hane kapısından çıkmasıyla birlikte ardında bırakabileceği sorunlar değildir. Dupper'a (2003) göre hane içindeki şiddet, ailenin dağılması, ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin de yaşadığı işsizlik ve diğer sosyal sorunlar öğrencinin bağlı olduğu eğitim kurumunda gösterdiği akademik performansı ve davranışları etkileyebilmektedir. Yapılan akademik çalışmalarda öğrencilerin okul başarıları ile algıladıkları anne - baba desteği arasında pozitif düzeyde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Wentzel'e (1994) göre çocuğun öğretmenlerinden ve diğer öğrencilerden aldıkları sosyal destek, geleceğe yönelik hayalleri ve ulaşmak istediği amaçlarıyla olumlu yönde bağlantılıdır. Yine Levitt (1994) de öğrencinin sahip olduğu sosyal destek mekanizmaları ile okul başarısı arasında olumlu bir ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Literatürde yer edinmiş araştırmaların odağında yürütülen bu çalışmada; lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, anne – baba tutumları ve okula ilişkin tutumları arasındaki etkileşim araştırılmış ve belirlenen değişkenler arasında bir ilişki olup olmadığı değerlendirilerek bu alanda çalışan profesyonellere alabilecekleri önlemler ve uygulamaya geçirebilecekleri müdahaleler hususunda ışık tutulmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ALT PROBLEMLER

Araştırmanın amacı; 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, anne – baba tutumları ve okula ilişkin tutumları arasındaki etkileşimin incelenmesidir. Belirlenen amaç doğrultusunda yürütülen çalışmada aşağıda verilen alt sorulara yanıt aranmaktadır:

1. 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, anne-baba tutumları ve okula ilişkin tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
2. 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, anne-baba tutumları ve okula ilişkin tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
3. 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne – baba tutumu ve okula ilişkin tutumları ile okul türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

4. 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne – baba tutumu ve okula ilişkin tutumları ile akademik başarı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
5. 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne – baba tutumu ve okula ilişkin tutumları ile ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
6. Okula ilişkin tutumları yordamada lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin ve anne-baba tutumlarının etkisi var mıdır?

Araştırmanın bu alt problemler doğrultusunda elde edilen hipotezleri şunlardır:

- 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, anne-baba tutumları ve okula ilişkin tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri, anne-baba tutumları ve okula ilişkin tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne – baba tutumu ve okula ilişkin tutumları ile okul türleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne – baba tutumu ve okula ilişkin tutumları ile akademik başarı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 14-17 yaş arası lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi, anne – baba tutumu ve okula ilişkin tutumları ile ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Okula ilişkin tutumları yordamada lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin ve anne-baba tutumlarının etkisi vardır.

1.3. SINIRLILIKLAR

Araştırma örneklemi, Kırklareli ili Merkez ilçesinde bulunan Kırklareli Fen Lisesi, Kırklareli Anadolu Lisesi ve Kocahıdır Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırmada kısıtlamaya neden olan bir diğer sınırlık ise Koronavirüs Pandemisi nedeniyle yer yer eğitime ara verilmesi ve bulaşlı/temaslı olduğu için okula devam edemeyen öğrencilerin bulunmasıdır. Yine öğrencilerin YKS'ye hazırlanması ve devamsızlık haklarından faydalanmaları da sınıf ve yaş grupları arasında homojenik bir dağılım olmasını engellemiş ve ulaşılabilecek öğrenci sayısını sınırlandırmıştır.

1.4. TANIMLAR

1.4.1. Sosyal Destek

Kişinin bir kişi, grup veya topluma ait hissetme, sevilme, onaylanma, saygı görme, takdir edilme ve kendini gerçekleştirme gibi bazı duygusal gereksinimlerini iletişim yoluyla çevresindeki kişilerden karşılaması durumuna "Sosyal Destek" denir (Ekinci ve Ekici, 2003). Bazı araştırmacılar maddi ihtiyaçların çevreden karşılanması durumunu da sosyal destek kavramı içinde kabul etmektedir. Buradaki çevre kavramını bireyin ailesi, sülalesi, iş/okul/gönül arkadaşları, komşuları, öğretmenleri, kendini ait hissettiği dini, etnik veya ideolojik gruplar ile dahil olunan toplum oluşturmaktadır. Bunların her biri bir sosyal destek mekanizması olarak kabul edilebilmektedir. Sosyal destek, Cohen ve Wills (1985) tarafından "Saygı Desteği, "Bilgi Desteği", "Sosyal Arkadaşlık" ve "İşlevsel Destek" olmak üzere dört türe ayrılmaktadır;

Saygı Desteği, bireyin kendi öz değeri ve deneyimleri nedeniyle saygı gördüğünü ve herhangi bir kişisel hatası sonrasında bile kabul edildiğini hissettiği sosyal destek türüdür.

Bilgi Desteği, bireyin mevcut sorun durumunun tanımlandığı, anlamasına ve baş etmesine yardımcı olunduğu sosyal destek türüdür. Öneri/öğüt verme ve sorunu analiz etme gibi özellikler barındırır.

Sosyal Arkadaşlık, stres azaltıcı aktiviteler yapılan ve bireyi karşılaştıkları sorunların üzerine düşünmekten uzaklaştıran sosyal destek türüdür. Kişiyi pozitif olmaya yönlendirir.

İşlevsel Destek, maddi yardım sağlanması, kaynak ve hizmetlere ulaşımın kolaylaştırılması gibi problemin çözümüne doğrudan etki eden sosyal destek türüdür.

1.4.2. Tutum

Bireyin bir eşya, olay veya insanla etkileşimi esnasında ortaya çıkan olumlu veya olumsuz davranış gösterme eğilimidir (Aslan ve Yalçın, 2013).

1.4.3. Ortaöğretim

İlköğretim ile yükseköğretim kurumları arasında yer alan genel okulları, teknik ve meslek okullarını yönetmek görev ve sorumluluğunu yüklenmiş bulunan kuruluş; ilköğretimden sonra öğrenimini sürdürmek isteyen öğrencileri teknik ve meslek alanları da dâhil olmak üzere üniversiteye hazırlamak için planlanan öğretim dönemi; orta tedrisat. (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.06.2022)

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sosyal destek, tutum, anne baba tutumu ve okula ilişkin tutum kavramları hakkındaki literatüre ve bahsedilen kavramlar doğrultusunda yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. SOSYAL DESTEK

Yüzyıllardır etkileşim halinde yaşayan insanlar için sosyal destek, yeni bir kavram değildir. İnsan, sosyal bir varlıktır ve dünyaya geliş anından itibaren çevresindeki diğer canlılarla ilişki kurma çabası içinde olur. Bunun temel nedeni insanın hayata dair amaçları, ihtiyaçları ve arzularının –özellikle de hayatta kalma arzusunun- bulunmasıdır. İnsanın hayatta kalma becerilerini geliştirmek ve sağlıklı bir şekilde yaşama devam edebilmek için topluluklar halinde yaşamaya ihtiyacı vardır. İşte bu ihtiyaçlara dayalı olarak kurulan ilişkiler zamanla sosyal destek mekanizmalarına dönüşmüştür. (Pearson, 1990, Akt; Sürücü, 2005)

Hâlen farklı boyutlardaki insani ilişkiler çerçevesinde devam etmekte olan ve pek çok kişi tarafından incelenen sosyal destek kavramını tanıma indirgemek mümkün değildir. (Taştan, G., 2019.) Ancak yapılan çalışmalar bu kavramın önemi hakkında bir fikir sunabilmek için dar kapsamlı da olsa açıklamalar yapmaktadır.

Sosyal destek kavramının yazınsal olarak ortaya çıkışı Kurt Lewin'in 'Alan Kuramı'na dayanmaktadır. (Arslan, 2009). Kurt Lewin'e göre bireylerin tutumları, fiziki etkileşimden çok ruhsal anlamdaki değişimlerden kaynaklanmaktadır. Yani bireyin psikolojik çevresi olaylara yönelik yaklaşımlarını etkilemektedir (Öner ve Eren-Gümüş, 2000). Sosyal destek alanı ise psikolojik çevrenin içerisindedir. (Arslan, 2009).

Kişinin takdir edildiğini hissettiği, şefkate doyduğu ve talepte bulunduğu anda destekleneceğini bildiği çevresi sosyal destek alanıyla ilişkilendirilmektedir. Bireye maddi, manevi ve duygusal anlamda dayanak sağlayıp onu çevresel tehditlere karşı koruyan ve tehlikelerle birey arasında tampon görevi üstlenen yine sosyal destek mekanizmalarıdır. (Traş ve Arslan, 2013).

Sosyal destek kavramı literatürde çok farklı yönlerden ele alınmış ve tanımlanmıştır. Sommer ve Fydrich (1989) sosyal destek kavramını kişilerin sosyal ilişki ve etkileşimlerinden ne düzeyde yardım, destek, menfaat algıladığı ve bunların kişiyi nasıl etkilediği şeklinde ele alırken Laireiter sosyal desteği sosyal ilişkilerin önemli bir parçası, bir nevi sonucu olarak

tanımlamıştır (Akt; Abay Alyüz, 2019). Sosyal destek sayesinde bireyin sosyal ve duygusal gereksinimleri karşılanır. Bu gereksinimlerin içerisinde; ait olma, samimiyet/yakınlık kurma, güvende hissetme, yardımlaşma ve benzeri olgular bulunmaktadır (Eisemberger, 2010).

Sosyal destek; çeşitli tür, işlev ve modellere sahiptir.

2.1.1. Sosyal Destek Türleri

Sosyal destek multidisipliner bir kavram olması hasebiyle pek çok farklı tanımlar alsa da bu tanımlardan ortak paydalar çıkaran bazı araştırmacılar sosyal destek türleri ve o türleri oluşturan sosyal mekanizmalar noktasında açıklayıcı adımlar atmıştır. Bunlardan en önemlileri Cohen ve Wills (1985) ile Cutrona ve Suhr (1994) tarafından belirlenen sosyal destek türleridir.

Cohen ve Wills'e (1985) göre sosyal destek kavramı kendi içinde dört alt boyuta ayrılmaktadır. Bilgisel destek, araçsal destek, yaygın destek ve duygusal destek olarak adlandırılan bu alt boyutlar farklı fonksiyonlara sahiptir. Bunlardan bireyin mevcut sorunun anlaşılması ve değerlendirilmesine yardım eden, sorunun çözümü için öneriler sunan ve bilgi paylaşımı yapan sosyal destek türü bilgisel destek; boş zamanı değerlendirme ve stres yönetimi hususunda yardımcı olan arkadaşlık tarzı sosyal destek türü yaygın destek; bireyin çeşitli kaynak ve hizmetlere ulaşımının sağlandığı sosyal destek türü araçsal destek ve son olarak bireyin aidiyet, saygı ve sevgi ihtiyaçlarını karşılayıp düşüncelerini değerlendiren, bireye her koşulda değerli olduğunun gösteren destek türü duygusal destek olarak belirlenmiştir. Cutrona ve Suhr (1994) ise sosyal destek kavramını beş alt boyutta ele almıştır. Bu boyutlar; bilgi desteği, duygusal destek, sosyal ağ desteği, maddi destek ve saygı desteğidir. Bu alt boyutlara dair belirleyici davranış şekilleri aşağıdaki tabloda görülmektedir (Özcan Ceran, 2010):

Tablo 2.1: *Sosyal Destek Türleri*

Bilgi Desteği	
Telkin	Teori üretmek
Öğretmek	Görüş belirtmek
Olayı yeniden ele almak	Bir şeyin yapılış şeklini göstermek
Duygusal Destek	
İlişki kurmak	Fiziksel yakınlık
Gizlilik	Cana yakınlık
Duygudaşlık kurmak	Dua etmek
İlgilendiğini hissettirmek	Tedarik oluşturmak
Samimiyetini göstermek	Fiziksel davranışlar
Gizliliğin korunması	Hislerin ifade edilmesi
Anlaşıldığını hissettirmek	Beraber dua etmek
Samimi iletişim kurmak	Gereksinim hissedilen eksikliği gidermek
Sosyal Ağ Desteği	
Mevcudiyet hissettirmek	Erişebilirlik
Dostluk	Bireye zaman ayırabilmek
Farklı arkadaşlıklar kurabilmek	Bir gruba müdahil olmak
Maddi Destek	
Ödünç vermek	Direkt /dolaylı görev vermek
Maddi kaynaklara erişim desteği vermek	Probleme yönelik/problemden bağımsız öneriler
Saygı desteği	
Övmek	Onaylamak
Suçtan arınmak	Pozitif geri dönüşler yapmak
Kişinin kabul edildiğini göstermek	Diğerlerinin suçu olmadığını söylemek

(Özcan Ceran, 2010)

2.1.2. Sosyal Destek İşlevleri

Günümüze dek yapılmış olan ve literatüre katkı sağlayan çalışmalarda sosyal desteğin her yaş grubundaki birey için sağlıklı iletişim kurmak ile olumlu derecede anlamlılık içerdiği ve hatta bireyin genel iyi olma halini de desteklediği kanıtlanmıştır (Oktan, 2005). Örneğin sosyal destek alabilen çocuklar ilerleyen yaşlarında sosyal destek alamayanlara göre daha özgüvenli, daha sosyal, ortaya çıkan sorunlara karşı daha dirayetli ve sorun çözme hususunda daha yetenekli kişilere dönüşmektedir (Torun, 1995).

Sosyal destek mekanizmaları, bireyin hayatının çok önemli bir bölümünü kaplamaktadır. Bireyin bebeklik döneminde ailesi ile hayatına giren bu mekanizmalar, ergenlikte onun olumsuz tutum ve davranışlara yönelmesini önleyici rol üstlenmektedir (Traş ve Arslan, 2013). Ancak birey sosyal destek mekanizmalarına yalnızca heyecanlı, stresli ya da herhangi bir nedenle olumsuz durum içerisindeyken değil, her zaman ihtiyaç duymaktadır. Örneğin bireyin içinde bulunduğu durumu benimsemesi ve aidiyet hissettirmesi nedeniyle

psikolojik iyilik üzerinde katkısı olan sosyal destek, kişiye pozitif hatıralar edinmesinde yardımcı olur (Çakır, 1993).

Sosyal destek, olumsuz ögelerin yıpratıcı etkisiyle de bireyin psikolojisi arasında tampon görevi üstlenir ve kişinin algıladığı iyilik düzeyini yükseltir (Baron ve ark., 1990). Sosyal desteğin bu fonksiyonu, bireyin güçlüklerle karşı karşıya gelmesi durumunda kendini gösterir. Bireyin dayanıklılığını güçlendirmesinde ve stres seviyesini aşağıya çekmesinde ona yardımcı olur (Ünüvar, 2003). Stres yönetiminde başarılı olan bireyler de kendini gerçekleştirme imkânını yakalar.

Araştırmalara göre bireyin ebeveynlerinden ve sosyal çevresinden aldığı destek; onun sorun çözme becerisi ve soruna karşı çabalama seviyesi ile olumlu bir etkileşim halindedir (Bandura, 1997). Ergenlerin, sosyal çevrelerinden yardıma ihtiyaç duydukları anda destek görmesi de onun karakterini olumlu anlamda etkileyecektir (Arslan, 2009). Bu çevre içerisinde elbette ergenin vaktinin çoğunu geçirdiği okul ve barındırdığı kişiler bulunmaktadır. Ergenin arkadaşlarından gördüğü sosyal destek aidiyet duygusunu tamamlarken, öğretmenin gösterdiği sosyal destek, özgüvenini ve özsaygısını arttıracaktır.

2.1.3. Sosyal Destek Modelleri

Araştırmalar sonucunda sosyal desteğin kişilerin hayatında üstlendiği fonksiyonlar belirlenmiş ve bu fonksiyonlara dair modeller tasarlanmıştır. Bu bölümde tasarlanan modeler ele alınacaktır:

2.1.3.1. Temel Etki Modeli

Bireyin kaygı düzeyi ya da bir sorunla karşılaşmış olması göz önünde bulundurulmadan, sosyal çevresinin onun tam iyilik halinde olması hususunda yardımcı olduğu savunulan model Temel Etki Modeli olarak adlandırılmıştır (Cohen ve Wills, 1985). Bu modele göre sosyal destek mekanizmaları ihtiyaç duyulduğu anda ortaya çıkmamakta, bireyi hayatının her aşamasında ve anında etkilemektedir. Ancak sosyal desteğin mevcudiyeti gibi eksikliği de bireyleri etkilemektedir. Kişilerin ruhsal ve fiziksel sağlığını etkileyip onları pozitif olmaya yönlendiren sosyal desteğin eksikliği başlı başına bir risk faktörüdür (Cohen ve Wills, 1985). Literatürde yer alan bazı çalışmalar da bu modeli destekleyici niteliktedir. Örneğin sosyal destek düzeyi düşük olan bireylerin diğer bireylere göre daha yüksek ölüm oranına sahip olduğu kanıtlanmıştır (Berkman ve Syme, 1979). Arıcıoğlu (2008) sosyal destek eksikliğinin ruhsal sorunlara yol açtığını belirtirken Henderson ve diğ. (1981) de insan psikolojisi ile sosyal destek

düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve sosyal destek düzeyi düştükçe bireyin karşılaştığı psikolojik rahatsızlıkların arttığını ifade etmiştir (Henderson, Byrne ve Duncan Jones, 1981).

2.1.3.2. Tampon Etkisi Modeli

Temel Etki Modeli'nin aksine, bireyin hayatındaki sosyal destek mekanizmalarının yalnızca kaygı düzeyi arttığında devreye girdiğini savunan modeldir. Adını, sosyal desteğin yaşanılan güçlüklerle birey arasında bir tampon görevi yaptığını savunması nedeniyle almıştır. Modele göre; bireyin kaygı düzeyi normalken ve bir sorunla yüzleşmemişken sosyal destek alıp almamasının bir önemi yoktur.

Bu modele göre bireyin hayatındaki sosyal destek mekanizmalarının yalnızca iki fonksiyonu bulunmaktadır. Birinci fonksiyonu; bireyin kaygı düzeyini yükselten sorun karşısında göstereceği tepkiyi azaltmak ve onu sakinleştirmektir. Sosyal destek mekanizmaları bulunan bireyler, kaygı verici sorunlarla karşılaştığında farklı çözümler bulabilmekte ve yaşadığı güçlüğe rağmen psikolojik sağlık durumunu himaye edebilmektedir. İkinci fonksiyonu ise sorunla karşılaştıktan sonra onu ortadan kaldırmak ve daha büyük sorunlara yol açmamasını sağlamak noktasında yardımcı olmaktır (Cohen ve Wills, 1985; House, 1981).

2.1.4. Algılanan Sosyal Destek

Bireyler, edindikleri yaşam tecrübeleri doğrultusunda karşılaştıkları uyaranları farklı şekilde değerlendirmekte, özümsemekte ve tepkiler vermektedir. Bireysel deneyimleri olaylara ilişkin tutumlarını da etkilemektedir. Arslan (2009)'a göre sıradan bir konuşmada geçen sıradan bir sözcüğün karşımızdaki birey tarafından güven verici ya da güven vermenin aksine tehditkâr olarak "algılanmasının" sebebi de budur.

"Al-" kökünden üretilen ve aldığı "-gı" yapım ekiyle yeni bir sözcüğe dönüşen "Algı", TDK sözlüğünde "İdrak" olarak tanımlanırken; isimden-fiil yapım eki ve mastar eki alarak "Algılamak" haline geldiğinde yine TDK tarafından "Bir olayı veya bir nesnenin varlığını duyu organlarıyla kavramak, idrak etmek" olarak tanımlanmaktadır (www.sozluk.gov.tr Erişim tarihi: 15.06.2020).

Algılanan sosyal destek; kişinin sosyal ağlarından edindiği sosyal desteğin gereksinimlerini yerine getirecek bir düzeyde olup olmadığına ya da ihtiyaç duyduğu anda sosyal çevresinin kendisine destek verip vermeyeceğine ilişkin bireysel düşüncesidir. Ünüvar (2003) bu durumu; kişisel deneyimleri sonucu meydana gelen "bilişsel memnuniyet düzeyi" olarak tanımlamaktadır.

Sosyal ağ; kişinin yakın çevresindeki bireylerle olan etkileşimini yansıtmaktadır (Çakır, 1993). Kişilerin en temel ve en güvenilir sosyal ağı da yine temel sosyal destek mekanizması olan anne-babasıdır. Bireyin yaş aldıkça edindiği arkadaşları, okulu ve içinde barındırdığı kişiler gibi diğer çevresi de birer sosyal destek mekanizması olarak kabul edilmekte ve hayatında mühim yer tutmaktadır. Örneğin öğrencinin okul çevresi içerinde bulunan bir eğitmenden aldığı sosyal destek, onun negatif tutum ve davranışlarının azalması noktasında oldukça etkileyicidir. Yine öğrencinin algıladığı sosyal destek onun kişiliğinin gelişmesinde pozitif yönde etkili olabilmektedir (Arslan, 2018).

Ergenlik dönemi; bireyin benliğini bulmaya çalıştığı, fazlasıyla desteğe ihtiyaç duyduğu ve atması gereken gelişim adımlarıyla dolu zorlu bir dönemdir. Bu desteğin büyük bir kısmını da temel sosyal destek mekanizması olan ebeveynlerinden beklenmektedir (Arslan, 2009). Çünkü birey; biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlere entegre olmaya ve özerkliğini ilan etmeye çalışsa da karşısına çıkan sorunlarla da baş etmeyi de denemektedir (Turan ve Traş, 2017).

Kaygı düzeyini arttıran durumlar, sosyal destek alma gereksinimini arttırmaktadır. Ve ergenlik dönemi kaygılandırcı dönemlerin başında gelmektedir. Bu dönemde ailenin verdiği destek, tampon etkisi modeline göre kaygı oluşturan durumla birey arasında bir bariyer kurmakta, kaygı düzeyini düşürmektedir (Bayram, 2016). Eroğlu ve Peker (2011) de yaptığı çalışmada bu desteğin bireyin ruhsal dayanıklılığını güçlendirdiğini ifade etmektedir.

Araştırmalar, sosyal çevresinden edindiği destek düzeyi yüksek olan bireylerin, bu dönemi diğer yaşıtlarına oranla daha kolay atlatabileceğini savunmaktadır (Akın ve Ceyhan, 2005). Yine de Stokes'e (1985) göre algılanan sosyal destek, güç durumlarla karşılaşan birey üzerinde sosyal desteğe göre daha tesirlidir. Literatüre fayda sağlayan çok sayıda araştırmacı da algılanan sosyal desteğin bireyin psikolojisi üzerinde çok daha etkili olduğunu savunmuştur (Ünüvar, 2003).

2.1.5. Sosyal Destek ile İlgili Araştırmalar

Alanyazında sosyal desteğin çeşitli faktörler ile etkileşimine yönelik birçok araştırma bulunmaktadır. Bu başlıkta sosyal desteğe ilişkin yapılan ve çalışmamızla ilişkilendirilen bazı araştırmalar incelenmektedir:

2.1.5.1. Türkiye'de Yapılan Sosyal Destek Araştırmaları

Banaz (1992) tarafından yapılan araştırmada lise düzeyinde eğitim gören bireylerin sosyal destek kaynakları ile stres düzeyleri ve bunlarla psikolojik sağlık durumları arasındaki

etkileşim incelenmiş; çalışma sonunda bireyin algıladığı kaygı düzeyi ile algıladığı aile desteği arasında ve algıladığı aile desteği ile psikolojik sorunları arasında ters bir etkileşim bulunduğu gözlemlenmiştir.

Öntaş Cankurtaran (1998) tarafından yapılan çalışmada devlet korunmasına alınma tecrübesi olan bireylerin sosyal destek sistemleri ile psikolojik durumları karşılaştırılmış; araştırma sonucunda bireyin algıladığı toplam sosyal destek düzeyi ile psikolojik sağlığı arasında anlamlı bir etkileşim olduğu gözlemlenmiştir.

Soylu (2002) tarafından yapılan araştırmada üniversite sınavına hazırlanan bireylerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ve verdikleri psikolojik belirtiler karşılaştırılmış; kadın öğrencilerin algıladığı sosyal desteğin karşı cinslerine oranla daha düşük düzeylerde seyrettiği ve ruh sağlığı sorunları açısından kadınların daha çok belirti gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Saygın (2008) tarafından yapılan araştırmada yükseköğrenim gören öğrencilerin sosyal destek düzeyleri, özsaygı durumları ve algıladıkları iyilik durumları incelenmiş; sosyal destek ile bireyin algıladığı iyilik hâli arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Ustabaş (2011) tarafından yapılan araştırmada, ilköğretim son sınıf öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile saldırganlık tutumları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiş; araştırma sonunda bireyin algıladığı sosyal destek arttıkça saldırgan tutumun azaldığı belirlenmiştir.

Çakar ve Karataş (2012)'ın yaptığı çalışmada ergen bireylerde özsaygı, algılanan sosyal destek ve karamsarlık düzeyi arasındaki etkileşim incelenmiş ve ergenlerin özsaygı düzeyi ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında düz, karamsarlık durumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında ters orantı olduğu belirlenmiştir.

Sever (2015)'in yaptığı çalışmada, ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ergenlerin madde kullanımına ve risk alımına yatkınlıkları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki etkileşim değerlendirilmiş; ergenlerin algıladıkları desteğin düzeyi ile madde kullanma ve risk alma davranışları arasında ters orantı olduğu belirlenmiştir.

Yüce (2018)'nin yaptığı çalışmada ortaöğretime devam eden öğrencilerin sorunlu internet kullanımının denetim noktası, sorun çözme yetileri ve sosyal destek düzeyleriyle etkileşimi incelenmiş; sosyal destek düzeyi arttıkça sorunlu internet kullanımının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tuğrul (2021)'in yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin okula bağlanma düzeyleriyle algıladıkları sosyal destek arasındaki etkileşim incelenmiş; öğrenim görülen kuruma bağlılıkla algılanan destek arasında düşük ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

2.1.5.2. Yurtdışında Yapılan Sosyal Destek Çalışmaları

Hoffman ve diğ. (1988) tarafından yapılan araştırmada ergenlik döneminde bireyin sahip olduğu sosyal destek düzeyi ile özsaygı durumu arasındaki etkileşim incelenmiş, ebeveynlerin kıyaslanması durumunda anneden alınan sosyal desteğin ergenin özsaygısı üzerinde daha etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ergenlik döneminde arkadaş gruplarından edinilen sosyal desteğin de özsaygı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Windle(1992) tarafından yapılan araştırmada bireyin yapısı, algıladığı sosyal destek düzeyi, verdiği psikolojik belirtiler ve suça yol açan fiilleri gözlemlenmiş; araştırma sonunda aile ve arkadaşlarından algıladığı sosyal destek düşük düzeyde olan bireylerin suça yol açan fiillerde bulunma ve psikolojik sorunlar yaşama oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Demaray ve diğ. (2005) tarafından yapılan araştırmada, ergenlerin algıladıkları sosyal destek ile uyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve algılanan sosyal destek ile uyum düzeyi arasında anlamlı bir etkileşim bulunmuştur.

Stewart ve Suldo (2011) tarafından yapılan araştırmada, erken ergenlikte algılanan sosyal destek düzeyi ile ruh sağlığı arasındaki etkileşim incelenmiş; sosyal destek düzeylerinin ergenin ruh sağlığı durumu için önemli bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kim ve diğ. (2018) tarafından yapılan araştırmada, sosyal destek ile öğrenci tükenmişliği arasındaki ilişki incelenmiş; anne/baba ve yaşıtlardan elde edilen sosyal destek ile öğrencinin tükenmişlik düzeyi arasında ters orantılı bir etkileşim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pérez-Martínez ve diğ. (2021) tarafından yapılan araştırmada, ergen bireylerin algıladığı sosyal destek düzeyi ile şiddet deneyimleri arasındaki ilişki incelenmiş; ebeveynlerinden algıladığı sosyal destek düzeyi düşük olan kadın ve erkek ergenlerin şiddeti kabullenme oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2. TUTUM

Bireyin ilk ve en temel sosyal çevresi olan aile, dâhil olunan toplumun geleneklerini, amaçlarını, yasaklarını ve kültürünü bebeklik çağından itibaren soyuna aktarmakta, öğretmektedir. Aile önemlidir. Hem gözlem yeteneği hem de gene çekilim nedeniyle

davranışlarında ebeveynlerini yansıtan çocuklar toplum içerisindeki tutumlarını da yine ebeveynlerinden aldığı bilgi ve birikimler doğrultusunda şekillendirir (Yatkın, 2014).

Bu bölümde anne baba tutumlarına ilişkin kuramlara ve stillere yer verilmiştir.

2.2.1. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Kuramlar

2.2.1.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalizmin kurucusu ve önderi olan Freud'a göre bireyin benlik oluşumu bebeklikten itibaren oluşmaya başlar ve beş yaşına kadar edindiği tecrübelerden meydana gelir (Gündoğdu, 2016). "Kişilik Gelişimi Kuramı" adı verilen bu kuramda birey, bebeklikten itibaren bedenin organlarıyla adlandırılmış çeşitli psikoseksüel aşamalardan geçer ve kimlik edinir. Oral, anal ve fallik dönemler olarak bilinen bu dönemlerde bebeğin kimlik edinmesini sağlayan çevresi ise ailesi veya temel bakımını sağlayan kişilerdir.

Kişilik Gelişimi Kuramı; topografik model ve yapısal model olarak adlandırılan iki temelden oluşmaktadır. Bu modellerin her biri, bir diğerini tamamlayıcıdır ve ikisi sürekli etkileşim içerisindedir. Topografik modele göre şahsiyet üçe ayrılır: Bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı. Bilinç, farkında olduğumuz bütün düşüncelerdir ve yerini yeni düşüncelere bıraktığından değişir. Bilinçöncesi, o an farkına varamadığımız ama ufacık bir uyaran ya da çabalamayla aklımıza gelecek olan duyumlardır. Bilinçdışı ise fark etmeden temel güdülerimizi, duygularımızı, fikirlerimizi ve ihtiraslarımızı biriktirdiğimiz yerdir (Cüceloğlu, 2015:409; İnanç&Yerlikaya, 2014:19).

Yapısal model de kendi içinde üçe ayrılmaktadır. Kişiliği meydana getiren bu üçlüye Freud; id, ego ve süperego isimlerini vermiştir. "Alt benlik" olarak da bilinen id, Freud tarafından bencil olarak tanımlanmıştır, çünkü idin tek amacı bireyde var olan içgüdüleri tatmin etmektir. Buradaki gelişmeler bilinçdışıdır (Freud, 2012:322). Ahlak ve mantık kuralları id için geçersizdir. "Benlik" olarak da bilinen ego, kişiliği oluşturan üçlünün rasyonalist ve realist kısmıdır (Freud 2012:342; Schultz&Schultz, 2005:55; Merter, 2014:23; Kağıtçıbaşı&Cemalcılar, 2016:221; Cüceloğlu, 2015:408; Burger, 2006:78; Bee&Boyd, 2009:59). Ego, idin arzularının mantıklı ve kabul edilebilir olanlarının bilinç yüzeyine ulaşmasına izin verirken kabul edilemez olanları bastırır (Kağıtçıbaşı&Cemalcılar, 2016:221). "Üst Benlik" olarak bilinen süperego ise kişiliğin toplumun değerlerini yansıtan kısmıdır ve bireyin ailesi, yakın çevresi ve içinde bulunulan toplumun doğruları ışığında meydana gelmektedir (Erikson, 2014:73; Merter, 2014:24; Schultz&Schultz, 2005:56; Burger, 2006:79).

Kişinin vicdanı olarak kabul edilen süperego, egonun hangi arzuları bilinç yüzeyine çıkaracağına karar vermektedir.

Yapısal model, bireylerarası çeşitliliğin ana sebebini bu üç yapının herkeste farklı oranlarda bulunmasıyla açıklamaktadır. Aileler, çocukları beş yaşına gelene kadar hangi benlik türünü destekledi ve üzerine eğildiyse çocuğun kişiliğinde o tür daha güçlü olmaktadır (Eroğlu, 2017:152) Kısacası, bu kuramda bireyin kişilik gelişiminde bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı anne-baba tutumları çok önemlidir (Morris, 2012:461)

2.2.1.2. Davranışçı Kuram

Psikanalitik kurama karşı bir alternatif olarak üretilen bu kurama göre, birey tarafından pekiştirilen davranışlar bireyin kişiliğini oluşturmaktadır. Mantık temellidir ve Freud'un "içgüdü" yaklaşımı gözlemlenemeyen bir teori olduğundan kabul edilmez. Pavlov ve Watson bu kuramın en bilinir savunucularıdır (Arslan, 2000)

Davranışçı kurama göre kişiliği oluşturan öğretilerin yalnızca gözlemlenebilir davranışlar olduğu savunulur ve önceden edinilen tecrübelerin, sonradan gelecek olanları şekillendiğine inanılır (Ülgen,1997). Bu kurama uyan araştırmacılar çevre dışındaki faktörleri göz ardı etmeleri sebebiyle yadsınmıştır. Kuram temsilcileri çocuğun vicdani temelli bir otokontrol sağlamasından çok çevresel dönütlerden çekinmesi sebebiyle davranışlarını düzenlemesine, bu şekilde otokontrol sağlamasına yoğunlaşmıştır (Dağğül, 2016). Yani çevrenin ve otoritenin temsilcileri olan ebeveynlerin kabullendiği davranışlar çocuk tarafından "doğru" olarak kodlanırken, reddedilen ve hoş görülmeyen davranışlar hatalı olacaktır.

Kuramda ödül, ceza, uyaran ve pekiştireç kavramlarının üzerinde durulmuştur. Örneğin bir çocuk, beslenme çantasını getirmeyen arkadaşıyla yemeğini bölüştüğü için mükâfatlandırılırsa yaptığı şeyi "doğru" olarak kodlayıp bu davranışını devamlı hale getirecektir. Çünkü davranışçı kurama göre ahlaki yargılar, çevresel faktörlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca davranışçı kuramı savunanlar, ahlaki davranışların model alarak da öğrenildiğini belirtirler. Mesela, bir önceki örnekte karşımıza çıkan çocuğun ebeveynlerini öğün paylaşırken görmüş olması muhtemeldir. Bu nedenle anne-babanın çocuk yetiştirme sürecinde sergiledikleri davranışlar önemlidir, çünkü çocuklar onların davranışlarını kendi davranışları aracılığıyla yansıtır (Arslan, 2018; Yılmaz, 2000).

2.2.1.3. Sınıflandırma Kuramı

Baumrind'in kurucusu olduğu bu kurama göre anne-babaların yaklaşımları dört boyuta ayrılmaktadır. İlk boyut Kontrol Boyutudur. Kontrol boyutu, çocuğun ebeveynleri tarafından

belirlenen kural ve yasaklara ne kadar dikkat ettiği ve uyumlu davrandığını gösteren boyuttur. İkinci boyut olan İletişimde Açıklık Boyutu, çocukların istek ve fikirlerinin anne-babası üzerinde ne kadar tesirli olduğu, anne babanın bir karar alırken onlara dikkat edip etmediği ve çocuklarını fikirlerini belirtebilmesi için destekleyip desteklemediğini gösterir. Üçüncü boyut olan Olgunluk Beklentisi Boyutunda ebeveynlerin evlatlarını başarılı olmaları için ne kadar desteklediklerini ve teşvik ettiklerini gösterir. Son olarak Bakım Boyutu, ebeveynlerin evlatlarıyla iletişim kurarken ne kadar yakın ve samimi olduğunu gösterir (Erdoğan ve Uçakoğlu, 2011).

Baumrind (1989), bu yaklaşım boyutlarını incelemiş ve farklı oranlarda birleştirerek üç farklı ebeveyn tutumuna ulaşmıştır. Bu tutumlar Demokratik Ebeveyn Tutumu, İzin verici Ebeveyn Tutumu ve Otoriter Ebeveyn Tutumu'dur (Akt; Yılmaz, 2000).

Bu tutumlara göre Bakım ve İletişim Boyutunda düşük ancak Kontrol Boyutunda yüksek alan bir ebeveyn "Otoriter"dir. Olgunluk Beklentisi ve Kontrol Boyutunda düşük ancak Bakım ve İletişim Boyutunda yüksek puan alan bir ebeveyn "İzin Verici"dir. Bakım, İletişim, Kontrol ve Olgunluk Beklentisi boyutlarının tümünde ortalama üstü olan ebeveyn ise "Demokratik"tir ve arzu edilen ebeveyn modeli olarak görülmektedir (Sipahioğlu,2002)

2.2.1.4. Çift Boyutlu Bakış Açısı Kuramı

Martin ve Maccoby tarafından Sınıflandırma Kuramının yenilenmesi ve geliştirilmesi sonucunda ortaya çıkan bu kuramda iki boyut bulunmaktadır. Duyarlılık/Kabul-İlgi ve Talepkârlık/Kontrol olarak adlandırılan bu boyutlar, farklı oranlarda birleştirilerek dört anne-baba stili oluşturmuştur. Bu stiller arasında Baumrind'in kuramında bulunmayan bir tutum daha vardır: İhmâlkâr Anne-Baba Tutumu.

Otoriter olarak kabul edilen anne-babanın talepleri yüksek düzeyde ve katı, çocuğa yönelik duyarlılığı/kabul ve ilgi oranları ise düşüktür. Bu stilde yer alan ebeveynlerin evlatlarına karşı aşırı kontrolcü davrandığı, diğer yandan evlatlarının gereksinimlerini dahi önemsemediği görülmektedir. Demokratik olarak kabul edilen anne-babanın evlatlarına ilişkin duyarlılığı ve evlatlarına gösterdiği kabul edici/ilgili tutum düzeyi ise yüksektir. Bununla beraber Evlatlarından beklentileri ve onlar üzerindeki denetim düzeyleri de yüksektir. Bu iki stil arasındaki tek fark Kabul/İlgi ve Duyarlılık Boyutunun demokratik ebeveynlerde yüksek, otoriterlerde düşük olmasıdır. (www.avys.omu.edu.tr, Erişim Tarihi: 17.06.2022)

İzin Verici/Müsamahakâr olarak kabul edilen anne-babanın Duyarlılık ve Kabul/İlgi boyutu yüksek, Talepkârlık ve Kontrol boyutu ise düşüktür. Yani bu ebeveynler evlatlarına kabullenici ve duyarlı bir yaklaşım göstermekte ancak onların üzerindeki denetim seviyeleri ve

onlardan beklentileri düşük kalmaktadır. İhmalkâr/İzin Verici olarak kabul edilen anne-babanın ise hem Talepkârlık ve Kontrol boyutu hem de Duyarlılık ve Kabul/İlgi boyutu düzeyleri düşüktür. Yani bu ebeveynler evlatlarının gereksinimlerine ve düşüncelerine karşı duyarsız, onlar üzerinde denetimi ve beklentisi bulunmayan anne-babalardır (Maccoby & Martin, 1983).

2.2.2. Ebeveyn Tutumları Stilleri

Her anne-babanın ve ailenin çocuklarını büyütürken benimsediği farklı tutumlar ve davranış stilleri bulunmaktadır. Bu bölümde literatürde yer edinmiş ve yaygın olarak görülen anne baba tutumu stillerine yer verilecektir.

2.2.2.1. Otoriter Tutum

Katı ve sevecenlikten uzak denetleme olarak bilinen anne-baba tutumudur (Yavuzer, 2007). Bu tutum stilini benimsemiş ebeveynler fazlasıyla talepkâr, evlatlarının gereksinimlerine karşı duyarsız, kabullenicilikten uzak bireylerdir. Çocuğun kendine güvenini ve benlik saygısını zedeleyen bir otorite sürdürmekte olan bu ebeveynler öz ve dış eleştiriye karşıdır. Bu stili benimsemiş bireylere göre evlatları, onlar için belirlenen kaide ve yasaklara koşulsuz şartsız ayak uydurmalıdır. Çocuğun benliği ve özerkliği önemli değildir.

Bu stili benimsemiş ebeveynler, koyulan kuralların dışına çıkmış evlatlarına yönelik ağır yaptırımlar uygulamaktadır. Bu nedenle otoriter stili benimseyen ebeveynleri olan bir çocuğun ileride psikolojik ve patolojik belirtiler göstermesi olasıdır (Erdoğan, 2014).

2.2.2.2. Aşırı Koruyucu-Müdahaleci Tutum

Çocuk yetiştirmede normal karşılananın üzerinde bir korumacılık sergileyen anne-baba tutumudur. Bu tutum stilindeki anne-babalar, evlatlarına onun yapması gereken iş ve yetişmelerine neden olmaktadır (Sezer: 2010; Kulaksızoğlu, 2011).

Bireylerin belli bir yaşam süresinden itibaren şahsi gereksinimlerini karşılaması hem sosyal ve psikolojik hem de fiziksel (kas gücünü) açıdan önemlidir. Bu stili benimsemiş ebeveynler tarafından yetiştirilen bireylerin yaş aldıkça biyo-psiko-sosyal gelişimleri geri kalabilmektedir. Alan yazında yer alan çalışmalarda anne-babası bu stili benimsemiş bireylerin küçük yaşlarda isteklerini ağlama yoluyla kabul ettirmeye çalıştığı ve süper-inatçı olduğu; ilerleyen yaşlarda ise özerkliğini elde etme noktasında güçlük çektiği ve kararlarının birileri tarafından onaylanması gereksinimi duyduğu görüşmektedir (Erginbay, 2014). Ayrıca bu bireyler özerkliklerini elde edemedikleri ve başa çıkma becerilerini güçlendiremedikleri için çeşitli türde mobbinge de uğrayabilmektedir.

2.2.2.3. Tereddütlü ve Tutarsız Tutum

Halk arasında "gelgeç" olarak tanımlanan ve bir sözü diğerini tutmayan ebeveynlerin ya da kendi aralarında karar çatışması yaşayan ebeveynlerin yer aldığı tutum stilidir. Bu tutumdaki anne babalar evlatlarına bazen demokratik bazense otoriter tutum gösterebilmekte ya da ikisi de farklı tutumlar benimseyebilmektedir. Günümüzde ebeveynlerden birinin "şımartıcı" olarak diğerinin ise "despot" olarak görüldüğü ailelerde bu stildedir.

Uygulanan tutarsız yaptırımlar çocuğun tutarsız bir benliğe sahip olmasına yol açabilmekte; anne-baba arasındaki farklı yaklaşımlar ise çocuğun otorite figürü olan ebeveyninin kendini sevmediği gibi bir düşünceye kapılmasına sebep olabilmektedir.

Alpoğuz (2014)'e göre tereddütlü ve tutarsız anne-babaların evlatları şiddete yatkın, başına buyruk ve kararsız bireyler olabilmektedir. Bu nedenle bireyin kimlik arayışını sağlıklı bir şekilde tamamlaması ve öz denetim sahibi olabilmesi için ailesinin de insicamlı ve kararlı davranışlar sergilemesi oldukça mühimdir.

2.2.2.4. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Aşırı derecede tolerans gösteren anne-babalar bu stilde bulunmaktadır. Bu stil, geç yaşta ya da uzun uğraşlar sonucunda gebelik sonucu dünyaya gelen çocukların ebeveynlerinde daha çok görebilmektedir (Erdoğan, 2014) . Bu stili benimsemiş ebeveynler halk arasındaki ifadesine göre "evlatlarının bir dediğini iki etmemekte", hatalarına karşı son derece müsamahakâr davranmaktadır. Kendisine uyması gereken bir kural yahut yasak verilmeyen çocuk da hata yaptığında dahi uyarı almadığından iyi/kötü, doğru/yanlış kavramlarından habersiz bir şekilde yetişmekte, sosyal becerilerden mahrum kalmaktadır.

Otoriteden yoksun büyüyen ve her arzusu yerine getirilen çocuklar, yaşıtlarına nazaran daha beniçinci olması sebebiyle sosyal çevresi içerisinde uyumsuzluk gösterebilmektedir (Çağdaş, 2015:143). Süper hoşgörülü tutum sergileyen bir ailede büyüyen birey ilerleyen yaşlarında, ebeveynleri tarafından hep el üstünde tutulduğu için narsistik kişilik belirtileri verebilmekte, öz denetimini korumak ve topluma uyum sağlamak noktasında zorlanabilmektedir.

2.2.2.5. Demokratik Tutum

Bu stili benimseyen ebeveynler, evlatlarının benliğine ve gereksinimlerine değer veren, onlara yeri geldiğinde görev verip yeri geldiğinde tercih hakkı tanıyan anne-babalardır. Bu ebeveynler bir yandan evlatlarına itimat eder, onları duygu ve düşüncelerini ifade etmesi için destekler, özdenetim ve özerklik edinmesi için dikkat gösterir; diğer yandan da doğru kontrol

ve disiplin uygulamaya devam eder (Sağır, 2016). Diğer bir ifadeyle; çift boyutlu bakış açısı kuramındaki Duyarlılık-Kabul/İlgi ve Talepkârlık-Kontrol boyutlarını birlikte yürütebilmekte olan ideal ebeveynler bu stili benimsemiştir.

Bu stili benimseyen ebeveynlerin evlatları, anne-babaları tarafından önemsendiklerini ve sevildiklerini bilmekte, öte yandan özsaygı ve özerklik kazanabilmektedir. Karaduman (2012)'ye göre bu tür ebeveynlerle yetişen çocuk, biyo-psiko-sosyal ve kişilik açısından en çok ilerleme kaydedebileceği ve akademik başarı sağlayabileceği anne-baba figürüne sahiptir.

2.2.2.6. Aldırmaz ve Umursamaz Tutum

Bu stili benimseyen ebeveynler hem evlatlarına karşı denetleyicilikten uzak hem de onların gereksinimlerine karşı umursamazdır. Bu tip ailede yetişen çocuklar ilgi çekmek adına saldırgan davranışlar sergileyebilmektedir (Yavuzer, 2007:33).

Adler'e göre bu tutumla yetişen bireyler gelecekte soğuk ve kuşkucu alabilmekte, temas edilmekten ve samimiyetten haz etmeyebilmektedir (Alpoğuz, 2014). Alan yazında yer alan çalışmalara göre bu tutuma sahip ebeveynleri olan çocuklarda sorunlu bağımlılık ve biyo-psiko-sosyal fonksiyonlarda gerilik gözlemlenebilmektedir (Bolattekin, 2014).

2.2.3. Okula İlişkin Tutum

Bireyin hayatını bir mekanizma olarak tanımlarsak "okul" kurumu bu mekanizmada yer alan en önemli çarklardan biri olarak karşımıza çıkacaktır. Çünkü günümüzde bireyi ailesinden sonra en çok etkileyen toplumsal kurum okuldur (Çalık, 2008). Bu nedenle de ona ilişkin algıyı öğrenmek fazlasıyla önemlidir.

Bireyin okula yönelik tutumu oldukça değişkendir ve birçok unsur ile etkileşim halindedir. Kurumda görev alan memurların davranışları, kurumun yapısı, eğitmenler ve okulda eğitim almaya devam eden öğrencilerin ebeveynleri bu unsurlardan en mühimleridir (Adıgüzel, 2012). Ayrıca eğitmenin öğrenciye verdiği sosyal destek, öğrencinin fikirlerini beyan edebilme durumu, sınıf ve okul arkadaşlarıyla iletişimi gibi unsurlar da öğrencinin okula ilişkin tutumu ile yani okul sevgisi, okula karşı ve okul içerisinde duyumsadığı güvenin oranı, okula verdiği değer ve uyum sağlama düzeyi ile yakından ilişkilidir.

Krishnamurti (1994), bir çalışmasında kendi öğrenciliğini unutan ve öğrencilerine karşı sevecenlik sergilemeyen bir eğitmenin, öğrencilerine yardım edemeyeceğini ifade etmiştir. Arslan (2008) ise çalışmalarında tutumların deneyimlere göre şekillendiğini ifade etmektedir. Bu durumda öğretmen tarafından psikolojik şiddete maruz bırakılan bir öğrencinin okula ilişkin olumsuz tutum sergilemesi anlaşılabilmektedir. Ancak Uzun ve Sağlam (2006), okula ilişkin

negatif tutum sergileyen öğrencilerin ileride çevresine karşı da duyarsız ve problemli davranışlar sergileyeceğini ifade ederek bu durumun ne kadar tehlikeli olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin akademik anlamda muvaffak olmaları için de eğitim gördükleri kuruma karşı pozitif tutuma sahip olmalarının ne kadar önemli olduğu da bilinmektedir (Adıgüzel, 2012). Bu nedenle mevcut olan olumsuz tutumların olumluya dönüştürülmesi noktasında adımlar atılması gerekecektir.

Founder'e göre okula yönelik pozitif algı edinebilmek için yapılacak tek şey orada olumlu fikir edinme yöntemleri bulunduğunu görebilmektir (Akt; Yıldırım, 2019). Ancak alan yazında, bu tutumu düzeltmek için yapılacak farklı şeyler olduğu da görülmektedir. Örneğin olumlu okul ikliminin, bireyin okula ilişkin tutumunu pozitif yönde etkileyebildiği çalışmalarla kanıtlanmıştır. Bu iklime okul ile birlikte katılım sağlanan sosyal aktiviteler, okulun denetim ve tertip düzeyi, sınıf içi iletişim, eğitmen ve öğrencilerin muvaffak olma arzusu gibi birçok faktör dâhildir (Çalık, Özbay, Özer, Kurt ve Kandemir, 2009).

Okul iklimini değiştirmek noktasında okul personeline yüksek oranda sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluğu müdürden öğretmene, kantin sorumlusundan temizlik görevlisine bütün personel bölüşmektedir ve en büyük pay da ülkemizde henüz yaygın olmasa da yurt dışındaki örneklere baktığımızda gördüğümüz sosyal servislere düşmektedir. Okul sosyal servisleri başta sosyal hizmet uzmanları olmak üzere, psikolog, psikolojik danışman, okul hemşiresi, öğretmen, çocuk gelişimi uzmanı ve sosyolog gibi okul bünyesinde barınan, farklı disiplinlerin bakış açısını yansıtan meslek elemanlarından veya personellerden oluşmaktadır.

Okullarda bulunan sosyal servisler; ruh sağlığı sorunları, akran çatışması, depresyon, davranış ve anksiyete bozuklukları, okulu reddetme, gelecek kaygısı ve sınav stresi, aile parçalanması, yas süreci, ihmal ve istismar gibi sorunların tespit, teşhis ve tedavisinde iş birliği içinde çalışarak mevcut sorunları büyümeden yok etmeye yönelik çalışmalar yapar (Özbesler ve Duyan, 2010). Okula yönelik tutum ve davranış bozuklukları olan çocuklarla yapılan bireysel ve grup çalışmaları da bu çalışmalara dahildir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısı almış olan çocukların medikal takibinin yapılması ve bunu destekleyici nitelikte psikososyal çalışmalar yürütmek de sosyal servisin görevlerindendir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, evren ve örneklemine, veri toplama yöntemi ile araçlarına yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yönteminden tarama modeli, tarama modellerinden genel tarama modeli, genel tarama modellerinden ise ilişkisel tarama yönteminin kullanılması planlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasında herhangi bir değişim olup olmadığını inceleyerek değişimin derecesini saptamaya çalışan bir araştırma modelidir (Karaşar, 2005).

Araştırma için etik kurul onayı (Ek 9), Kırklareli İl Milli Eğitim Müdürlüğü izni (Ek 10) ve ölçek sahiplerinin izni (Ek 6) alınmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma evrenini; Kırklareli ili merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören 4070 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemini ise Kırklareli Kocahıdır Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kırklareli Fen Lisesi ve Kırklareli Anadolu Lisesi'nde okuyan 513 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler 2021-2022 güz eğitim döneminde toplanmış olup Sekaran'ın (2003) tablosuna göre (bkz. Ek 7) evreni 4000 ila 4500 kişi arasında değişen araştırmalarda en az 351 kişiden oluşan bir örnek büyüklüğü kullanılmalıdır (akt; Coşkun, Altunışık ve Yıldırım; 2017). Araştırmada veri toplama aşamasında salgın sürecinin devamı nedeniyle örneklem seçiminde kolayda ve basit tesadüfi örnekleme yöntemleri uygulanmış olup kullanılan ölçekler öğrencilere, okul ortamında elden teslim edilmiştir. Uygulanacak ölçekler ve demografik sorular konuya ilişkin olarak belirlenmiştir. Çalışma 513 lise öğrencinin gönüllü katılımıyla tamamlanmıştır.

Aşağıdaki Tablo 3.1' de katılımcılara ait sosyo-demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.1: *Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Bilgiler*.

N= 513		**n**	**%**
Cinsiyet	Kadın	326	63,5
	Erkek	187	36,5
Yaş	14	121	23,6
	15	99	19,3
	16	98	19,1
	17	195	38,0
Sınıf	Dokuzuncu Sınıf	115	22,4
	Onuncu Sınıf	134	26,1
	On birinci Sınıf	82	16,0
	On ikinci Sınıf	182	35,5
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	105	20,5
	Bir kardeşi var	311	60,6
	İki kardeşi var	62	12,1
	Üç ya da üçten fazla	35	6,8
Okuduğu Okul	Fen Lisesi	162	31,6
	Anadolu Lisesi	253	49,3
	Mesleki ve Teknik	98	19,1
Algılanan Okul Başarısı	Kötü	161	31,4
	İyi	352	68,6
Sınıf Tekrarı Durumu	Evet	9	1,8
	Hayır	504	98,2

Veri toplama sürecinde elde edilen demografik bulgulara göre; bu öğrencilerin %63,5'i (n=326) kadın ve %36,5' i (n=187) erkektir.

Öğrencilerin %23,6'sı (n=121) 14 yaşında, %19,3'ü (n=99) 15 yaşında, %29,1'i (n=98) 16 yaşında ve %38.0'ı (n=195) 17 yaşında olup yaş ortalaması 15,71'dir.

Öğrencilerin %22,4'ü (*n*=115) dokuzuncu sınıf, %26,1'i (*n*=134) onuncu sınıf, %16'sı (*n*=82) on birinci sınıf ve %35,5'i (*n*=182) on ikinci sınıfta okumaktadır.

Öğrencilerin %20,5'inin (n=105) kardeşi bulunmamakta, %60,6'sının (n=31) bir kardeşi/ablası/ağabeyi bulunmakta, %12,1'inin (n=62) iki kardeşi/ablası/ağabeyi bulunmakta ve %6,8'inin (n=35) üç ya da üçten fazla kardeşi/ablası/ağabeyi bulunmaktadır.

Öğrencilerin %31,6'sı (n=162) Kırklareli Fen Lisesi'nde, %49,3'ü (n=253) Kırklareli Anadolu Lisesi'nde ve %19,1'i (n=98) Kırklareli Kocahıdır Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okumaktadır.

Öğrencilerin %31,4'ünün (n=161) algıladığı akademik başarı düzeyi kötü, %68,6'sının (n=352) algıladığı akademik başarı düzeyi iyidir.

Öğrencilerin %1,8'i (n=9) sınıf tekrarı yapmış, %98,2'si (n=504) sınıf tekrarı yapmamıştır.

Aşağıdaki Tablo 3.2' de katılımcıların ailelerine ait sosyo-demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.2: *Katılımcıların Ailelerine İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler*.

N= 513		**n**	**%**
Anne Yaşı	30-40	159	31
	41-50	299	58,2
	51-60	46	9
	Belirtilmemiş	9	1,8
Anne Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	147	28,7
	Ortaokul mezunu	59	11,5
	Lise mezunu	175	34,1
	Üniversite mezunu	129	25,1
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	222	43,3
	Çalışmıyor	291	56,7
Baba Yaşı	30-40	44	8,5
	41-50	323	63
	51-60	121	23,6
	61 ve üstü	3	0,6
	Belirtilmemiş	22	4,3
Baba Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	92	17,9
	Ortaokul mezunu	56	10,9
	Lise mezunu	187	36,5
	Üniversite mezunu	167	32,6
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	508	99
	Çalışmıyor	5	1
Ebeveyn Yaşam Durumu	Yalnızca annem hayatta	16	3,1
	Yalnızca babam hayatta	2	0,4
	İkisi de hayatta	493	96,1
	İkisi de hayatta değil	2	0,4
Ebeveyn Birliktelik Durumu	Evet	463	90,3
	Hayır	50	9,7
Ebeveynler Ayrıysa Öğrencinin İkamet Yeri	Annemle	43	8,4
	Babamla	6	1,2
	Anne tarafından akraba	1	0,2
	Baba tarafından akraba	1	0,2
Hanede Yaşayan Birey Sayısı	Anne babam birlikte	462	90,1
	İki Kişi	15	2,9
	Üç Kişi	132	25,7
	Dört Kişi	273	53,2
	Beş Kişi	69	13,5
	Altı Kişi	18	3,5
	Yedi Kişi	3	0,6
	Dokuz Kişi	2	0,4
	On İki Kişi	1	0,2
Haneye Giren Aylık Gelir	Aylık 0-3000TL	55	10,7
	Aylık 3000-5000TL	112	21,8
	Aylık 5000-7000TL	150	29,2
	Aylık 7000-10000TL	112	21,8
	Aylık 10000TL ve Üstü	59	11,5
	Belirsiz	25	4,9
Yerleşim Yeri	İl	386	75,2
	İlçe	70	13,6
	Kasaba	22	4,3
	Köy	30	5,8
	Diğer	5	1,0

Veri toplama sürecinde elde edilen bulgulara göre katılımcıların %31'inin (n=159) annesi 30 ila 40 yaş aralığında, %63'ünün (n=323) babası 41 ila 50 yaş aralığında, %9'unun (n=46) annesi ise 51 ila 60 yaş aralığındadır. Katılımcıların %1,8'i (n=9) annesinin yaşını belirtmek istememiştir.

Katılımcıların %28,7'sininin (n=147) annesinin ilkokul mezunu, %11,5'inin (n=59) ortaokul mezunu, %34,1'nin (n=175) lise mezunu ve %25,1 (n=129) üniversite mezunu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların %0,6'sı (n=3) annesinin eğitim düzeyini belirtmek istememiştir.

Katılımcıların %43,3'ünün (n=222) annesinin çalışmadığı, %56,7'sinin (n=291) ise çalıştığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Veri toplama sürecinde elde edilen bulgulara göre katılımcıların %8,5'inin (n=44) babası 30 ila 40 yaş aralığında, %63'ünün (n=323) babası 41 ila 50 yaş aralığında, %23,6'sının (n=121) babası 51 ila 60 yaş aralığında, %0,6'ünün (n=3) babası ise 61 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %4,3'ü (n=22) babasının yaşını belirtmek istememiştir.

Katılımcıların %17,9'unun (n=92) babasının ilkokul mezunu, %10,9'unun (n=56) ortaokul mezunu, %36,5'inin (n=187) lise mezunu ve %32,6'sının (n=167) üniversite mezunu olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların %2,1'i (n=11) babasının eğitim düzeyini belirtmek istememiştir.

Katılımcıların %1'inin (n=5) babasının çalışmadığı, %99'unun (n=508) ise çalıştığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Veri toplama sürecinde elde edilen bulgulara göre katılımcıların %3,1'inin (n=16) yalnızca babası, %0,4'ünün (n=2) yalnızca annesi, %96,1'inin (n=463) hem annesi hem de babası hayattadır. Katılımcıların %0,4'ünün (n=2) hem annesi hem de babası vefat etmiştir.

Katılımcıların %8,4'ü (n=463) annesiyle, %1,2'si (n=6) babasıyla, %0,2'si (n=1) anne tarafından akrabasıyla, %0,2'si (n=1) baba tarafından akrabasıyla, %90,1'i ise (n=462) anne ve babasıyla birlikte yaşamaktadır. .

Katılımcıların %2,9'unun (n=15) hanesinde iki kişi, %25,7'sinin (n=132) hanesinde üç kişi, %53,2'sinin (n=273) hanesinde dört kişi, %12,5'inin (n=69) hanesinde beş kişi, %3,5'inin (n=18) hanesinde altı kişi, %0,6'sının (n=3) hanesinde yedi kişi, %0,4'ünün (n=2) hanesinde dokuz kişi ve %0,2'sinin (n=1) hanesinde on iki kişi yaşamaktadır.

Katılımcıların %10,7'sinin (n=55) hanesine giren aylık gelir 0 ila 3000 TL arasında, %21,8'inin (n=112) hanesine giren aylık gelir 3000 ila 5000 TL arasında, %29,2'sinin (n=150) hanesine giren aylık gelir 5000 ila 7000 TL arasında, %21,8'inin (n=112) hanesine giren aylık

gelir 7000 ila 10000 TL arasında, %11,5'inin (n=59) hanesine giren aylık gelir 10000 TL ve üzerindedir. Katılımcıların %4,9'u (n=25) hanesine giren aylık geliri belirtmek istememiştir.

Katılımcıların %75,2'si (n=386) ilde, %13,6'sı (n=70) ilçede, %4,3'ü (n=22) kasaba, %5,8 (n=30) köyde, %1'i (n=5) ise diğer yerleşim birimlerinde ikamet etmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ VE ARAÇLARI

Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerine erişmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu (Ek-2), okula ilişkin tutumlarını ölçmek için Okula İlişkin Tutum Ölçeği (Adıgüzel, 2012) (Ek-3), algıladıkları sosyal destek düzeyini ölçmek için Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Arkar ve Eker, 1995) (Ek-4) ve ebeveynlerinin tutumlarını ölçmek için Anne Baba Tutum Ölçeği (Güre, 2000) (Ek-5) kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler öğrencilere, okul ortamında elden teslim edilmiştir. Uygulanan ölçek ve demografik sorular konuya ilişkin olarak belirlenmiştir.

Toplanan verilerin tarafsız olarak değerlendirilmesi için cevaplara kodlar verilerek bir kodlama yönergesi hazırlanmış ve kodlanan veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 aracılığı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucu elde edilen veriler araştırmacının yorumlarıyla birleştirilmiştir.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, gönüllü katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda katılımcının cinsiyeti, yaşı, sınıfı, hangi ortaöğretim kurumuna devam ettiği, kardeş sayısı, algıladığı akademik başarı durumu, sınıf tekrarı yapıp yapmadığı; katılımcının anne ve babasının yaşı, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, sağ olup olmadıkları, birlikte olup olmadıkları ve birlikte değillerse katılımcının kiminle yaşadığı, hanelerinde toplam kaç kişi yaşadığı, aylık gelir düzeyleri ve ikamet ettikleri yerleşim birimi gibi araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen bağımsız değişkenlere yönelik on sekiz soru bulunmaktadır (Ek 2).

3.3.2. Okula İlişkin Tutum Ölçeği (OİTÖ)

Adıgüzel (2012) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçek (Ek 3); ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Güvenirlik katsayısı 0.860 olan ölçek; "Sevgi", "Değer", "Uyum" ve "Güven" olmak üzere dört alt

boyuta sahiptir. Sevgi alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,833; Değer alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,753; Uyum alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,870 ve Güven alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,745 olarak tespit edilmiştir.

21 cümleden oluşan ölçekte katılımcı öğrencilerden her bir cümleye ne kadar katıldıklarını belirtmeleri istenmektedir. 5'li Likert tipi dereceleme kullanılan ölçekte 21 maddenin 14'ü olumlu; 3, 4, 5, 8, 11, 17 ve 21 numaralı 7 madde ise olumsuz olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle olumlu cümlelerde geçerli olan puanlamalar sırasıyla; "Hiç katılmıyorum" (1)", "Çok az katılıyorum" (2), "Kısmen katılıyorum" (3), "Oldukça katılıyorum" (4) ve "Tamamen katılıyorum" (5) şeklinde iken; olumsuz maddelerde "Tamamen katılıyorum" (1), "Oldukça katılıyorum" (2), "Kısmen katılıyorum" (3), "Çok az katılıyorum" (4) ve "Hiç katılmıyorum" (5) şeklindedir.

3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)

Zimet ve diğ. (1988) tarafından geliştirilen ölçek Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçeye çevrilmiş ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Orijinal adı "Multidimensional Scale of Perceived Social Support" (MSPSS) olan ölçek 12 maddeden oluşmaktadır (Ek 4). Sosyal desteğin temeline işaret eden maddeler kendi içlerinde üçe ayrılmakta ve üç alt boyutla ilişkilendirilmektedir. "Aile", "Arkadaş" ve "Özel bir insan" isimli alt boyutların her birini 4 madde temsil etmektedir. 7 aralıklı bir derecelendirme tercih edilen ölçekte, her alt boyutta bulunan maddelerin puanı ayrı ayrı toplanmaktadır. Bütün alt ölçekler birlikte değerlendirildiğinde elde edilen puanın yüksek olması, bireyin algıladığı sosyal desteğin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik sonucu 0.870; Aile alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,833; Arkadaş alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,880 ve Özel Bir İnsan alt boyutunun Cronbach's Alpha değeri 0,950 olarak belirlenmiştir.

3.3.4. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Lamborn ve diğ. (1991) tarafından geliştirilen ve Güre (2000) tarafından geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan ölçeğin üç alt boyutu bulunmaktadır (Ek 5). Bu alt boyutlar "Kabul ve İlgi", "Denetleme" ve "Psikolojik Özerklik" olarak adlandırılmaktadır. "Kabul ve İlgi" alt boyutunda ergenin ebeveynlerini ilgililik, sevecenlik ve katılımcılık açısından nasıl algıladığı; "Denetleme" alt boyutunda ergenin ebeveynlerini ne kadar tutucu ve denetleyici gördüğü, "Psikolojik Özerklik" alt boyutunda ise ergenin ebeveynlerini ne kadar demokratik bulduğu ve onu, kendini ifade etmesi için ne kadar desteklediklerini düşündüğü ölçülmek istenmektedir. Kabul ve İlgi alt boyutu ile Psikolojik Özerklik alt boyutu dokuzar maddeden, Denetleme alt boyutu ise 8 maddeden oluşmaktadır. Kabul ve İlgi alt boyutu ile Psikolojik Özerklik alt boyutu

4 dereceli Likert-tipi ölçek şeklinde değerlendirilmekte; Denetleme alt boyutundaki bazı maddeler 7 dereceli bazıları ise 3 dereceli Linkert tipi üzerinden değerlendirilmektedir.

Ölçeğin Kabul ve İlgi alt boyutunun güvenirliği 0,713, Denetleme alt boyutunun güvenirliği 0.691 ve Psikolojik Özerklik alt boyutunun güvenirliği 0.768 olarak belirlenmiştir. Ölçek değerlendirilirken katılımcıların üç alt boyutta verdiği cevaplar göz önüne alınmakta ve demokratikliğin ölçüsü ayırt edilmektedir.

Kabul ve İlgi ile Denetleme alt boyutlarında ortalama üstü puan alan ebeveynler "Demokratik", ortalama altı puan alan ebeveynler ise "İzin verici" yahut "İhmalkâr" olarak değerlendirilmektedir. Yine Kabul ve İlgi alt boyutunda ortalama altı, Denetleme alt boyutunda ise ortalama üstü puan alan ebeveynler "Otoriter"; Kabul ve İlgi alt boyutunda ortalama üstü, Denetleme alt boyutunda ortalama altı puan alan ebeveynler ise "İzin verici" yahut "Hoşgörülü" olarak değerlendirilmektedir.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Uygulanan ölçekler sonrası elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Anne Baba Tutum Ölçeği, Okula İlişkin Tutum Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği sonuçlarının cinsiyet, okul başarısı, sınıf tekrarı, ebeveynlerin birliktelik durumu gibi iki yanıtlı değişkenlerle arasında etkileşim olup olmadığını incelemek için bağımsız gruplar t-testi; yaş, kardeş sayısı, devam edilen ortaöğretim kurumu, anne-baba yaşı ve eğitim düzeyi, anne-babanın hayatta olup olmama durumu, hane halkı sayısı, aylık gelir düzeyi ve ikamet edilen yerleşim birimi gibi ikiden fazla yanıtlı değişkenlerle ile aralarında bir ilişki olup olmadığını incelemek için ANOVA; Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği istatistiklerinin arasında anlamlı bir etkileşim olup olmadığını incelemek için korelasyon ve çoklu regresyon testi kullanılmıştır. Korelasyon testinin yorumlanmasında Tavşancıl'ın (2006) derecelendirilmesi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya katılan lise öğrencilerinin okula ilişkin tutumu, çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri ve anne babalarının tutumu incelenmekte ve ulaşılan sonuçların katılımcının yaşı, cinsiyeti, okulu, algıladığı akademik başarısı, anne babasının eğitim ve çalışma durumu, anne babasını birliktelik durumu, ikamet edilen hanenin üye sayısı vb. bağımsız değişkenlerle olan ilişkileri karşılaştırılarak analiz edilmektedir.

4.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ, ANNE-BABA TUTUMLARI VE OKULA İLİŞKİN TUTUMLARININ DEMOGRAFİK VERİLERE GÖRE ANALİZİ

4.1.1. Cinsiyete Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi

Lise öğrencileri tarafından cevaplandırılan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan t testi sonuçları Tablo 4.1'de verilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Anne Baba Tutum Ölçeği'nin Psikolojik Özerklik alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken (t= 0.26, p>.05), Kabul-İlgi ve Denetleme alt boyutları ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin kabul-ilgi düzeylerinin ($\bar{X}$ = 29.10, SS= 4,03), erkek öğrencilerden ($\bar{X}$ =27.83, SS=4,06) anlamlı düzeyde yüksek olduğuna ulaşılmıştır (t= 3.24, p<.05). Kız öğrencilerin denetleme düzeylerinin ($\bar{X}$= 25,49, SS= 4,84), erkek öğrencilerden ($\bar{X}$=22,01, SS=5,55) anlamlı düzeyde yüksek olduğuna ulaşılmıştır (t= 7.13, p<.05).

Tablo 4.1: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı t-testi Bulguları.

CİNSİYET N=513	Kadın (n=326) X (SS)	Erkek (n=187) X (SS)	t	p
ABTÖ				
Kabul –İlgi	29,10 (4,03)	27,83 (4,06)	3,24	0,001*
Psikolojik Özerklik	23,15 (4,81)	23,03 (5,19)	0,26	0,795
Denetleme	25,49 (4,84)	22,01 (5,55)	7,13	0,000*
ÇBASDÖ				
Aile Desteği	24,13 (5,05)	24,64 (4,20)	-1,23	0,216
Arkadaş Desteği	23,27 (5,60)	22,68 (5,65)	1,12	0,261
Özel Biri Desteği	17,39 (7,74)	17,55 (7,61)	-0,23	0,817
OİTÖ				
Sevgi	20,68 (5,41)	21,24 (5,49)	-1,15	0,251
Değer	20,44 (3,68)	20,22 (4,31)	0,61	0,541
Uyum	12,70 (4,11)	13,32 (4,08)	-1,65	0,099
Güven	24,80 (3,97)	24,61 (4,42)	0,48	0,626

p<0,05 **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

Bu bulgulardan yola çıkıldığında kız öğrencilerin ebeveynlerini erkek öğrencilere oranla daha ilgili, sevecen, katılımcı ve aynı zamanda da daha tutucu ve denetleyici gördüğü anlaşılmaktadır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin tüm alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 4.1.).

4.1.2. Yaşa Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi

Lise öğrencileri tarafından cevaplandırılan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; yaş değişkeni ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.2'de verilmiştir.

Anne-Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Arkadaş ve Özel Biri alt boyutları ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği Değer ve Uyum alt boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (bkz.Tablo 4.2.). Ancak Anne-Baba Tutum Ölçeği Denetleme alt boyutu ($F_{(3,509)}$ =31.483, $p<0.05$), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Aile alt boyutu ($F_{(3,509)}$ =2.990, $p<0.05$) ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ($F_{(3,509)}$ =4.924, $p<0.05$) ve Güven ($F_{(3,509)}$ =2.827, $p<0.05$) alt boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.2: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği İstatistiklerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları.

	YAŞ					
N = 513	**14 Yaş (n=121) X (SS)**	**15 Yaş (n=99) X (SS)**	**16 Yaş (n=98) X (SS)**	**17 Yaş (n=195) X (SS)**	**F**	**p**
ABTÖ						
Kabul –İlgi	29,00(3,84)	28,56(4,75)	29,22(4,38)	28,15(4,21)	1,75	0,155
Psikolojik Özerklik	24,50(4,89)	22,84(5,07)	22,78(4,84)	23,15(4,99)	0,48	0,695
Denetleme	27,17a (4,37)	25,15b (4,47)	24,53b(5,41)	21,77c(5,27)	31,48	0,000**
ÇBASDÖ						
Aile Desteği	24,86ab(4,22)	23,51a(5,76)	25,19b(3,84)	23,96ab(4,86)	2,99	0,031*
Arkadaş Desteği	22,41(5,63)	22,19(6,62)	23,32(5,43)	23,77(5,09)	2,47	0,061
Özel Biri Desteği	16,21(7,78)	17,26(7,97)	17,44(7,51)	18,33(7,52)	1,93	0,123
OİTÖ						
Sevgi	22,39a(5,33)	20,10b(5,75)	21,13ab(5,44)	20,22b(5,18)	4,92	0,002**
Değer	20,98(3,68)	20,19(4,33)	20,51(3,91)	20,00(3,83)	1,65	0,176
Uyum	13,47(4,15)	12,55(4,08)	12,93(4,27)	12,77(4,01)	1,07	0,363
Güven	25,68a(3,53)	24,30ab(4,41)	24,52ab(4,76)	24,47b(3,95)	2,83	0,038*

***p<0,05 **p<0,01** **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

Gruplararası anlamlılığa baktığımızda; Denetleme boyutu yönünden 14 Yaş grubunda bulunan öğrenciler ile ($\bar{X}$ =27.17, SS=4,37) 15 yaş ($\bar{X}$ =25.15, SS=4,47), 16 yaş ($\bar{X}$ =24.53, SS=5,41) ve 17 yaş ($\bar{X}$=21.77, SS=5,27) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Bu sonuçlar göz önüne alındığında 14 yaş grubundaki lise öğrencilerinin diğer yaş gruplarındaki öğrencilere oranla daha fazla denetim altında hissettiğine ulaşılmaktadır.

Sevgi alt boyutu yönünden 14 Yaş grubunda bulunan öğrenciler ile ($\bar{X}$=22.39, SS=5,33) 15 yaş ($\bar{X}$ =20.10, SS=5,75) ve 17 yaş ($\bar{X}$ =20.22, SS=5,18) grupları arasında anlamlı bir fark bulunmakta iken diğer yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında 14 yaş grubundaki lise birinci sınıf öğrencilerinin 15 ve 17 yaş grubundaki diğer öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiğine ulaşılmaktadır.

Güven alt boyutu yönünden 14 yaş grubunda bulunan öğrenciler ile ($\bar{X}$=25.68, SS=3,53) 17 yaş ($\bar{X}$=24.47, SS=3,95) grubundaki öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta iken diğer yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında 14 yaş grubundaki lise birinci sınıf öğrencilerinin 17 yaş grubundaki lise son sınıf öğrencilerine oranla okula daha çok güvendiği ve okulda daha çok güvende hissettiği bilgisine ulaşılmaktadır.

4.1.3. Ortaöğretim Kurumuna Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi

Anne-Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi alt boyutu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği alt boyutları ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği Değer ve Güven alt boyutları ile ortaöğretim

kurumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (bkz. Tablo 4.3). Ancak Anne-Baba Tutum Ölçeği Psikolojik Özerklik ($F_{(2,510)}$=37.78, p<0.05) ve Denetleme ($F_{(2,510)}$=6.94, p<0.05) alt boyutları ile Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ($F_{(2,510)}$=10.80, p<0.05) ve Uyum ($F_{(2,510)}$=23.57, p<0.05) alt boyutları ile ortaöğretim kurumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.3: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Öğrencinin Devam Ettiği Ortaöğretim Kurumu Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları.

	ORTAÖĞRETİM KURUMU				
N = 513	**Fen Lisesi (n=162) $\bar{X}$ (SS)**	**Anadolu Lisesi (n=253) X (SS)**	**Mesleki ve Teknik A.L. (n=98) $\bar{X}$ (SS)**	**F**	**p**
ABTÖ					
Kabul –İlgi	29,19(4,27)	28,40(4,29)	28,32(4,24)	2,02	0,134
Psikolojik Özerklik	25,12a(4,18)	23,03b(4,67)	19,98c(5,18)	37,78	0,000**
Denetleme	25,06b(5,33)	23,34a(5,24)	25,12b(5,49)	6,94	0,001**
ÇBASDÖ					
Aile Desteği	24,75(4,50)	24,09(4,86)	24,20(4,94)	1,00	0,368
Arkadaş Desteği	23,23(5,32)	23,26(5,62)	22,27(6,12)	1,21	0,300
Özel Biri Desteği	17,01(7,83)	17,66(7,68)	17,64(7,53)	0,40	0,672
OİTÖ					
Sevgi	20,26a(5,81)	20,41a(5,37)	23,13b(4,39)	10,80	0,000**
Değer	20,31(4,32)	20,30(3,79)	20,61(3,59)	0,24	0,785
Uyum	12,59a(4,22)	12,20a(3,91)	15,36b(3,51)	23,57	0,000**
Güven	24,59(4,40)	24,47(4,08)	25,64(3,78)	2,99*	0,051

***p<0,05 **p<0,01* **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

Psikolojik Özerklik boyutu yönünden Fen Lisesi grubunda bulunan öğrenciler ile ($\bar{X}$ =25.12, SS=4,18) Anadolu Lisesi ($\bar{X}$ =23.03, SS=4,67) ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ($\bar{X}$ =19.98, SS=5,18) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ayrıca Anadolu Lisesi ($\bar{X}$=23.03, SS=4,67) ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ($\bar{X}$=19.98, SS=5,18) arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu sonuçlar ve tablo göz önüne alındığında Fen Lisesi grubundaki lise öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilere oranla; Anadolu Lisesi grubundaki öğrencilerinse Mesleki ve Teknik Lisesi grubundaki öğrencilere oranla ebeveynlerini daha demokratik bulduğuna ve kendilerini daha özerk hissettiğine ulaşılmaktadır.

Denetleme boyutu yönünden; Fen Lisesi grubunda bulunan öğrenciler ($\bar{X}$=25.06, SS=5,33) ile Anadolu Lisesi grubunda bulunan öğrenciler ($\bar{X}$=23.34, SS=5,24) arasında, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi grubunda bulunan öğrenciler ($\bar{X}$ =25.12, SS=5,49) ile Anadolu Lisesi grubunda bulunan öğrenciler ($\bar{X}$ =23.34, SS=5,24) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında Fen Lisesi öğrencilerinin Anadolu Lisesi'ne oranla; Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin de yine Anadolu Lisesi'ne oranla daha

çok denetim altında hissettiğine ve Fen Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arasında denetim boyutu bazında anlamlı bir farklılık olmadığına ulaşılmaktadır.

Sevgi alt boyutu yönünden Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okumakta olan öğrenciler ile ($\bar{X}$=23.13, SS=4,39) Fen Lisesi'nde ($\bar{X}$=20.26, SS=5,81) ve Anadolu Lisesi'nde ($\bar{X}$=20.41, SS=5,37) okumakta olan öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiğine ulaşılmaktadır.

Uyum alt boyutu yönünden Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okumakta olan öğrenciler ile ($\bar{X}$=15.36, SS=3,51) Fen Lisesi'nde ($\bar{X}$=12.59, SS=4,22) ve Anadolu Lisesi'nde ($\bar{X}$=12.20, SS=3,91) okumakta olan öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere oranla okula daha kolay uyum sağladığına ulaşılmaktadır.

4.1.4. Algınan Akademik Başarıya Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi

Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; akademik başarı değişkeni ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan t testi sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin tüm alt boyutları, Anne Baba Tutum Ölçeği'nin Kabul-İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Aile ve Arkadaş alt boyutları ile katılımcıların akademik başarı düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Elde edilen bulgular doğrultusunda; akademik başarısı kötü olan öğrencilerin ABTÖ kabul-ilgi düzeylerinin ($\bar{X}$=27.35, SS=4.76), iyi olan öğrencilere ($\bar{X}$=29.22, SS= 3.90) oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna (t=-4.35, p=0,00) ve yine akademik başarısı kötü olan öğrencilerin psikolojik özerklik düzeylerinin de ($\bar{X}$=21.83, SS=5.59) iyi olan öğrencilere ($\bar{X}$=23.68, SS=4,51) oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ulaşılmıştır (t=-3.68, p=0,00).

Tablo 4.4: Katılımcıların Anne Baba Tutum, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Akademik Başarı Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı t-testi Bulguları.

	AKADEMİK BAŞARI			
N = 513	**Kötü (n=161) $\bar{X}$ (SS)**	**İyi (n=352) $\bar{X}$ (SS)**	**t**	**p**
ABTÖ				
Kabul –İlgi	27,35 (4,76)	29,22 (3,90)	-4,35	0,000*
Psikolojik Özerklik	21,83 (5,59)	23,68 (4,51)	-3,68	0,000*
Denetleme	23,67 (5,45)	24,47 (5,32)	-1,56	0,120
ÇBASDÖ				
Aile Desteği	22,39 (5,92)	25,20 (3,82)	-5,52	0,000*
Arkadaş Desteği	21,73 (6,08)	23,66 (5,30)	-3,45	0,001*
Özel Biri Desteği	16,90 (7,64)	17,70 (7,71)	-1,10	0,272
OİTÖ				
Sevgi	19,17 (5,23)	21,66 (5,36)	0,30	0,000*
Değer	19,04 (3,95)	20,96 (3,76)	0,21	0,000*
Uyum	11,87 (4,07)	13,40 (4,03)	0,88	0,000*
Güven	23,29 (4,17)	25,38 (3,96)	0,80	0,000*

p<0,05 **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

ÇBASDÖ Aile alt boyutunun akademik başarısı değişkeni ile ilişkisine bakıldığında da, akademik başarı düzeyini kötü olarak yorumlayan öğrencilerin ($\bar{X}$=22.39, SS=5,92), iyi olarak yorumlayan öğrencilere ($\bar{X}$=25.20, SS=3.82) oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ulaşılmıştır (t=-5.51, p=0,00). Yine akademik başarısı kötü olan öğrencilerin ÇBASDÖ Arkadaş alt boyutu düzeylerinin de ($\bar{X}$=21.73, SS=6,08) iyi olan öğrencilere ($\bar{X}$=23.66, SS=5,30) oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ulaşılmıştır (t=-3.45, p=0,00). Bu bulgulardan yola çıkıldığında akademik başarısı daha yüksek olan öğrencilerin ebeveynlerini düşük olanlara oranla daha ilgili, sevecen, katılımcı ve kendilerini de aynı daha özerk gördüğü anlaşılmaktadır.

OİTÖ Sevgi alt boyutunun akademik başarı ile ilişkisine bakıldığında akademik başarı düzeyini kötü olarak yorumlayan öğrencilerin ($\bar{X}$=19.17, SS=5.23), iyi olarak yorumlayan öğrencilere ($\bar{X}$=21.66, SS=5.36) oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna (t=-0.22, p=0.000); OİTÖ Değer alt boyutu düzeylerinde akademik başarısı kötü olan öğrencilerin ($\bar{X}$=19.04, SS=3.95), iyi olan öğrencilere ($\bar{X}$=20.96, SS=3.76) oranla anlamlı düzeyde düşüklük olduğuna (t=-0.212, p=0.00); OİTÖ Uyum alt boyutu düzeylerinde akademik başarısı kötü olan öğrencilerin ($\bar{X}$=11.87, SS=4.07), iyi olan öğrencilere ($\bar{X}$=13.40, SS=4.03) oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna (t=-0.878, p=0.00) ve son olarak OİTÖ Güven alt boyutu düzeylerinde akademik başarısı kötü olan öğrencilerin ($\bar{X}$=23.29, SS=4,17), iyi olan öğrencilere ($\bar{X}$=25.38, SS=3.96) oranla anlamlı düzeyde düşüklük olduğuna (t=-0.802, p=0.00) ulaşılmıştır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Özel Biri alt boyutu ve Anne Baba Tutum Ölçeği Denetleme alt boyutu ile akademik başarı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (bkz. Tablo 4.4).

4.1.5. Aylık Gelire Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi

Lise öğrencileri tarafından cevaplandırılan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut değerlerinin aylık gelire göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Anne-Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi alt boyutu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği alt boyutları ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği alt boyutları ile aylık gelir değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (bkz. Tablo 4.5). Ancak Anne-Baba Tutum Ölçeği Psikolojik Özerklik ($F_{(5,507)}$=2.61, p=0.02) ve Denetleme ($F_{(5,507)}$=4.81, p=0.00) alt boyutları ile aylık gelir değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Gruplararası anlamlılığa bakıldığında Psikolojik Özerklik boyutu yönünden 0-3000 TL ($\bar{X}$ =21.07, SS=5,33) ile 10000 TL ve üzeri ($\bar{X}$ =23.88, SS=4,71) aylık gelir grupları arasında negatif yönde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Denetleme boyutu yönünden 0-3000 TL ($\bar{X}$=26,11, SS=4,53) ile 7000-10000TL ($\bar{X}$ =22,50, SS=5,51) aylık gelir grupları arasında pozitif yönde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Sonuçlar ve tablo göz önüne alındığında 0-3000 TL grubundaki lise öğrencilerinin 5000-7000 TL ve 7000-10000 TL grubundaki öğrencilere oranla kendilerini daha az özerk hissettiğine ve ebeveynlerini daha az demokratik bulduğuna; 7000-10000 TL grubundaki lise öğrencilerinin 0-3000 TL ve 3000-5000 TL grubundaki öğrencilere oranla daha az denetim altında olduğuna, ebeveynlerini daha az tutucu ve denetleyici bulduğuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.5: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Aylık Gelir Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları.

	AYLIK GELİR							
N = 513	**0-3000 (n=55)**	**3000-5000 (n=112)**	**5000-7000 (n=150)**	**7000-10000 (n=112)**	**10000 ve Üstü (n=59)**	**Belirsiz (n=25)**	**F**	**p**
	$\bar{X}$(SS)	**$\bar{X}$(SS)**	**$\bar{X}$(SS)**	**$\bar{X}$(SS)**	**$\bar{X}$(SS)**	**$\bar{X}$(SS)**		
ABTÖ								
Kabul –İlgi	27,42(5,03)	28,44(4,54)	28,84(4,26)	28,76(3,56)	29,10(4,54)	29,32(3,53)	1,30	0,264
Psikolojik Özerklik	21,07a(5,33)	22,79ab(4,97)	23,43ab(4,69)	23,57ab(4,97)	23,88b(4,71)	23,16ab(5,20)	2,61	0,024*
Denetleme	26,11b(4,53)	25,32ab(4,90)	24,13ab(5,34)	22,50a(5,51)	23,93ab(6,14)	24,12ab(4,78)	4,81	0,000**
ÇBASDÖ								
Aile Desteği	23,25(5,85)	23,93(4,99)	24,68(4,46)	24,46(4,54)	24,76(3,44)	24,60(4,78)	1,01	0,411
Arkadaş Desteği	21,36(6,69)	23,25(5,23)	23,14(5,99)	23,55(5,10)	23,20(5,30)	22,88(5,40)	1,22	0,299
Özel Biri Desteği	16,42(8,05)	18,55(7,74)	17,44(7,58)	17,20(7,70)	17,83(7,23)	15,12(8,21)	1,17	0,321
OİTÖ								
Sevgi	21,80(5,05)	21,10(5,77)	20,87(5,46)	20,76(4,71)	20,20(6,17)	20,08(6,06)	0,65	0,662
Değer	19,91(3,24)	20,30(4,11)	20,93(3,82)	20,08(3,82)	20,34(4,40)	19,60(4,24)	1,08	0,371
Uyum	13,89(4,33)	13,22(4,27)	13,05(4,05)	12,32(3,84)	12,42(3,89)	12,60(4,69)	1,45	0,204
Güven	24,80(3,84)	24,95(4,08)	25,08(4,48)	24,38(3,53)	24,31(4,71)	24,12(4,19)	0,67	0,650

***p<0,05 **P<0,01** **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

4.1.6. Ebeveyn Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Analizi

Lise öğrencileri tarafından cevaplandırılan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; annenin eğitim düzeyi değişkeni ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Anne Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi ($F_{(3,507)}$=4,405, p=0.005) ve Psikolojik Özerklik (F=10,184, p=0.00) ve Denetleme ($F_{(3,507)}$=2,885, p=0,035) alt boyutları ile Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ($F_{(3,507)}$=6,271, p=0.00), Uyum ($F_{(3,507)}$=6,228, p=0.00) ve Güven ($F_{(3,507)}$=2,907, p=0,034) alt boyutlarının annenin eğitim düzeyi değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tablo 4.6'ya göre Kabul-İlgi alt boyutunda; üniversite düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=27,68, SS=4,33) ile ilköğretim düzeyinde bir eğitim alan anneye sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=29,36, SS=3,86) grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi üniversitie mezunu olan öğrencilerin, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilere oranla daha katılımcı ve ilgili ebeveynlere sahip olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır. Psikolojik Özerklik alt boyutunda; ilköğretim düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=21,39, SS=5,02) ile Lise ($\bar{X}$=23,95, SS=4,34) ve üniversite

($\bar{X}$=24,11, SS=4,82) düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin lise ve üniversite düzeyinde bir eğitime sahip annesi olan öğrencilere oranla daha az özerk olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır. Denetleme alt boyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=25,05, SS=5,29) ile ortaokul ($\bar{X}$=22,75, SS=5,63) düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortaokul düzeyinde bir eğitime sahip annesi olan öğrencilere oranla daha az fazla denetim altında olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır.

Tablo 4.6: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Annenin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları.

	ANNE EĞİTİM DÜZEYİ					
N=513	**İlkokul (n=147) $\bar{X}$ (SS)**	**Ortaokul (n=59) $\bar{X}$ (SS)**	**Lise (n=175) $\bar{X}$ (SS)**	**Üniversite (n=129) $\bar{X}$(SS)**	**F**	**p**
ABTÖ						
Kabul – İlgi	27,68a(4,33)	28,29ab(4,21)	29,04ab(4,39)	29,36b(3,86)	4,405	0,005**
Psikolojik Özerklik	21,39a(5,02)	22,66ab(5,35)	23,95b(4,34)	24,11b(4,82)	10,184	0,000**
Denetleme	25,05a(5,29)	22,75b(5,63)	24,19ab(5,33)	23,85ab(5,26)	2,885	0,035*
ÇBASDÖ						
Aile Desteği	23,62(4,83)	23,85(5,58)	24,79(4,76)	24,71(4,22)	2,123	0,096
Arkadaş Desteği	22,43(5,83)	23,66(5,56)	23,47(5,35)	23,07(5,57)	1,176	0,318
Özel Biri Desteği	16,87(7,73)	17,92(7,65)	17,68(7,67)	17,45(7,77)	0,397	0,755
OİTÖ						
Sevgi	22,21b(5,05)	20,02a(4,82)	20,92ab(5,32)	19,53a(5,90)	6,271	0,000**
Değer	20,37(3,68)	20,29(3,55)	20,74(4,09)	19,88(4,13)	1,195	0,311
Uyum	13,99a(4,03)	12,90ab(3,87)	12,73ab(4,05)	11,91b(4,13)	6,228	0,000**
Güven	25,29(3,92)	24,66(3,86)	24,90(4,28)	23,86(4,25)	2,907	0,034*

***p<0,05 **P<0,01** **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

Tablo 4.6'ya göre Sevgi alt boyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip olan öğrenci ($\bar{X}$ =22,21, SS=5,05) ile ortaokul ($\bar{X}$ =20,02, SS=4,82) ve üniversite ($\bar{X}$ =19,53, SS=5,90) düzeyinde bir eğitim alan anneye sahip olan öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiğine ulaşılmıştır.

Uyum alt boyutunda; ilköğretim ($\bar{X}$=13,99, SS=4,03) düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip olan öğrenci ile üniversite ($\bar{X}$ =11,91, SS=4,13) düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin üniversite düzeyinde bir eğitime sahip annesi olan öğrencilere oranla okula daha çabuk uyum sağladığına ulaşılmıştır.

Güven alt boyutunda; anneleri farklı düzeylerde eğitim almış öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin üniversite düzeyinde bir eğitime sahip annesi olan öğrencilere oranla okula daha çabuk uyum sağladığına ulaşılmıştır.

Lise öğrencileri tarafından cevaplandırılan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; babanın eğitim düzeyi değişkeni ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Analizi sonuçları Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7: Katılımcıların Anne Baba Tutumu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ve Okula İlişkin Tutum Ölçek İstatistiklerinin Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırıldığı ANOVA Testi Bulguları.

	BABA EĞİTİM DÜZEYİ					
N=513	**İlkokul (n=92) $\bar{X}$ (SS)**	**Ortaokul (n=56) $\bar{X}$ (SS)**	**Lise (n=187) $\bar{X}$ (SS)**	**Üniversite (n=167) $\bar{X}$ (SS)**	**F**	**p**
ABTÖ						
Kabul – İlgi	27,65a(4,25)	28,27ab(4,33)	28,75ab(4,16)	29,26b(4,28)	3,035	0,029*
Psikolojik Özerklik	20,83a(5,22)	24,07b(4,92)	23,31b(4,47)	23,99b(4,55)	9,793	0,000**
Denetleme	25,33a(4,95)	24,13ab(5,72)	23,35b(5,60)	24,54ab(5,03)	3,219	0,023*
ÇBASDÖ						
Aile Desteği	22,99a(5,52)	23,98ab(5,27)	24,64ab(4,22)	24,78b(4,66)	3,315	0,020*
Arkadaş Desteği	22,55(6,13)	22,30(5,69)	23,71(4,93)	23,13(5,70	1,447	0,228
Özel Biri Desteği	16,49(8,10)	17,89(7,75)	17,83(7,46)	17,47(7,58)	0,702	0,551
OİTÖ						
Sevgi	22,39a(5,07)	21,77a(4,68)	21,02ab(5,29)	19,58b(5,77)	6,280	0,000**
Değer	20,35(3,59)	20,63(3,40)	20,63(3,77)	19,93(4,39)	1,057	0,367
Uyum	14,38a(4,32)	13,41ab(3,37)	12,86b(4,00)	12,03b(4,00)	7,079	0,000**
Güven	25,82a(3,89)	25,20ab(3,59)	24,71ab(4,01)	24,00b(4,44)	4,136	0,007**

***p<0,05 **P<0,01** **OİTÖ:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDÖ:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTÖ:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

Tablo 4.7'ye göre Anne Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi ($F_{(3,498)}$=3,035, P=0.029), Psikolojik Özerklik ($F_{(3,498)}$=9,793, P=0.000) ve Denetleme ($F_{(3,498)}$=3,219, P=0.023); ÇBASDÖ Aile Desteği ($F_{(3,498)}$=3,315, P=0.020); Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ($F_{(3,498)}$=6,280, P=0.000), Uyum ($F_{(3,498)}$=7,079, P=0.00) ve Güven ($F_{(3,498)}$=4,136, P=0.007) alt boyutlarının babanın eğitim düzeyi değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Kabul – İlgi altboyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ($\bar{X}$ =27,65, SS=4,25) ile üniversite ($\bar{X}$ =29,26, SS=4,28) düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında negatif yönde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin üniversite düzeyinde eğitime sahip babası olan öğrencilere oranla daha düşük oranda katılımcı ve ilgili ebeveynlere sahip olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır.

Psikolojik Özerklik altboyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=20,83, SS=5,22) ile ortaokul ($\bar{X}$=24,07, SS=4,92), lise ($\bar{X}$=23,31, SS=4,47) ve

üniversite ($\bar{X}$=23,99, SS=4,55) düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında negatif yönde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla daha düşük oranda özerk olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır.

Denetleme altboyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=25,33, SS=4,95) ile lise ($\bar{X}$=23,35, SS=5,60) düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin babası lise mezunu olan öğrencilere oranla daha fazla denetim ve otorite altında olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır.

Aile Desteği alt boyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=22,99, SS=5,52) ile üniversite ($\bar{X}$=24,78, SS=4,66) düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin babası üniversite mezunu olan öğrencilere oranla daha az aile içi sosyal destek aldığını düşündüğüne ulaşılmıştır.

Sevgi alt boyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=22,39, SS=5,07) ile ortaokul ($\bar{X}$=21,77, SS=4,68) ve üniversite ($\bar{X}$=19,58, SS=5,57) düzeyinde bir eğitim alan babaya sahip olan öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin, babası ortaokul ve üniversite mezunu olan öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiğine ulaşılmıştır.

Uyum alt boyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ($\bar{X}$=14,38, SS=4,32), lise ($\bar{X}$=12,86, SS=4,00) ve üniversite ($\bar{X}$=12,03, SS=4,00) düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin lise ve üniversite eğitimine sahip babası olan öğrencilere oranla okula daha kolay uyum sağladığına ulaşılmıştır.

Güven alt boyutunda; ilkokul düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenciler ($\bar{X}$=25,82, SS=3,89) ile üniversite ($\bar{X}$=24,00, SS=4,44) düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin üniversite eğitimine sahip babası olan öğrencilere oranla

okula daha çok güvendiğine ulaşılmıştır.

4.2. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE ANNE-BABA TUTUMUNUN OKULA İLİŞKİN TUTUMA OLAN ETKİSİ

Okula İlişkin Tutum Ölçeği alt boyutlarının; Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği alt boyutları, Anne Baba Ölçeği alt boyutları, cinsiyet, yaş ve anne/baba eğitimi değişkenleri tarafından ne ölçüde yordandığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz.sonuçları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8: Okula İlişki Tutum ölçeği Alt Boyutlarının Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

N=516	Unstandardized Coefficients				
	B	**SE**	**ß**	**t**	**p**
OİTÖ Sevgi					
ÇBASDÖ Aile desteği	.356	.049	.314	7.254	.000
Baba eğitim	-1.09	.198	-.216	-5.514	.000
ABTÖ Denetleme	.250	.042	.246	5.597	.000
ÇBASDÖ Arkadaş desteği	.150	.042	.151	3.538	.000
Cinsiyet-Erkek	1.380	.465	.122	2.964	.003
OİTÖ Değer					
ÇBASDÖ Aile desteği	.222	.037	.186	4.523	.000
ABTÖ Denetleme	.137	.030	.199	2.704	.008
ÇBASDÖ Arkadaş desteği	.126	.032	.175	3.952	.000
OİTÖ Uyum					
ÇBASDÖ Aile Desteği	.133	.049	.155	2.743	.007
Baba eğitim	-.621	.189	-.163	-.3.282	.001
ÇBASDÖ Arkadaş desteği	.147	.033	.141	3.275	.001
Cinsiyet-Erkek	1.195	.366	.141	3.270	.001
ABTÖ Kabul-İlgi	.138	.054	.144	2.576	.010
Anne eğitim	-.448	.177	-.126	-2.527	.012
OİTÖ Güven					
ÇBASDÖ Aile desteği	.242	.038	.280	6.415	.000
ABTÖ Denetleme	.173	.031	.223	5.673	.000
Baba eğitim	-.825	.153	-.214	-5.399	.000
ÇBASDÖ Arkadaş desteği	.141	.032	.186	4.395	.000
ABTÖ Psikolojik Özerklik	.110	.034	.129	3.209	.001

Cinsiyet 1=Kadın, 2= Erkek; **OİTO:** Okula İlişkin Tutum Ölçeği, **ÇBASDO:** Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, **ABTO:** Anne-Baba Tutum Ölçeği

Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı ($F_{(5,493)}$=34.69, p=.000), olup R^2 değeri .253 olarak bulunmuştur. Çoklu regresyon denkleminde stepwise yöntemi kullanılarak her bir değişkenin okula yönelik sevgi tutumunun yordama derecesine bakıldığında; aile desteği (%3), baba eğitimi düzeyinin düşük olması (%2), ebeveyn denetleme düzeyini yüksek olması (%2), arkadaş desteği (%2) ve erkek olmak (%1) okula ilişkin sevgi tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği, Değer alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı ($F_{(5,493)}$=36.74, p=.000), olup R^2 değeri .182 olarak bulunmuştur. Çoklu regresyon denkleminde stepwise yöntemi kullanılarak her bir değişkenin okula yönelik sevgi tutumunun yordama derecesine bakıldığında; aile desteği (%3), ebeveyn denetleme

düzeyini yüksek olması (%2), arkadaş desteği (%2) okula değer verme tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği Uyum alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı ($F_{(1,491)}$=20.59, p=.000), olup R^2 değeri .227 olarak bulunmuştur. Çoklu regresyon denkleminde stepwise yöntemi kullanılarak her bir değişkenin okula yönelik uyum tutumunun yordama derecesine bakıldığında; aile desteği (%2), baba eğitimi düzeyinin düşük olması (%2), arkadaş desteği (%1), erkek olmak (%1) okula, ebeveynin kabul-ilgi gösteren bir tutum sergilemesi (%1) ve anne eğitiminin düşük olması (%1) okula ilişkin uyumlu tutumu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği Güveni alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı ($F_{(5,493)}$=35.01, p=.000), olup R^2 değeri .262 olarak saptanmıştır. Çoklu regresyon denkleminde stepwise yöntemi kullanılarak her bir değişkenin okula yönelik sevgi tutumunun yordama derecesine bakıldığında; aile desteği (%3), ebeveyn denetleme düzeyini yüksek olması (%2), baba eğitimi düzeyinin düşük olması (%2), , arkadaş desteği (%2) ve psikolojik özerklik sağlayan ebeveyn tutumu (%1) okula ilişkin güven tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. .

5. TARTIŞMA

Bu araştırma, lise öğrencilerinin çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri, okula ilişkin tutumları ve ebeveynlerinin tutumları arasındaki etkileşimin çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yürütülmüştür. Çalışmada kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme Anne-Baba Tutum Ölçeği alt boyutlarının; Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği aile, arkadaş, özel biri alt boyutları ve sevgi, uyum, değer, güven Okula İlişkin Tutum Ölçeği alt boyutları üzerindeki etkisi test edilmiştir. Araştırma sonucunda edinilen veriler kolayda ve basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 14-17 yaş arası 513 lise öğrencisine aittir. Bu veriler araştırmacıya ait hipotezler doğrultusunda tartışılmakta ve bu konuda öneriler sunulmaktadır.

5.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ, ANNE-BABA TUTUMLARI VE OKULA İLİŞKİN TUTUMLARININ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1.1. Cinsiyete Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; öğrencinin cinsiyeti ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan t testi sonuçlarına göre; katılımcıların cinsiyetleri ile ÇBASDÖ ve OİTÖ'nün alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ABTÖ Kabul-İlgi ve Denetleme alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta,kız öğrencilerin kabul-ilgi düzeylerinin erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğuna ulaşılmaktadır. Anne-Baba Tutum Ölçeği Psikolojik özerklik noktasında ise yine anlamlı bir farklılık gözlemlenememiştir.

Bu bağlamda kız öğrencilerin ebeveynlerini erkek öğrencilere oranla daha ilgili ve katılımcı ama aynı zamanda da daha tutucu ve denetleyici gördüğü; ancak özerklik algısı bakımından erkek öğrenciler ile aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır.

Çalışmanın bu bulguları ile alan yazın arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır: Öncelikle ergenlerde özerkliği inceleyen çalışmalarda, cinsiyet değişkeni ile

özerklik ilişkisine yönelik olan analiz sonuçları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Bandura ve diğ. (1996) tarafından yapılan ve erkek ergenlerin daha özerk olabileceği düşünülen araştırma sonuçlarında, tıpkı bizim araştırmamızda olduğu gibi, cinsiyet değişkeni ile özerklik arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak Frank ve diğ. (1998) yaptığı çalışmada erkek ergenlerin ölçek sonuçları kız ergenlere göre daha yüksek çıkmış, erkeklerin kızlara göre kendilerini daha özerk hissettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Yine Ryan ve Lynch'in (1989) yürüttüğü çalışmada da benzer bir sonuçla kız ergenlerin özerklik düzeyinin erkek ergenlere oranla anlamlı derecede düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Çok boyutlu algılanan sosyal desteğin alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşma gösterip göstermediğine yönelik araştırmalar incelendiğinde ise; sosyal destek ve cinsiyet değişkeni arasında ilişki olmadığını savunarak bulgularımızı doğrulayan araştırmalar bulunmaktaysa da (Aydın ve diğ., 2017; Bell ve diğ., 1982; Gümüş, 2015; Eliüşük, 2008; Uzman, 2002; Yılmazel, 2013); erkeklerin daha az sosyal destek aldığını (Colarossi, 2001; Güngör, 1996; Gümüş 2015) ya da kadınların daha az sosyal destek aldığını savunan araştırmalar da bulunmaktadır (Gümüş, 2015; Kara, 2019 ve Karabacak, 2013). Elbir'in (2000), yaptığı araştırma da arkadaş desteği istatistik sonuçlarının, kız öğrencilerde erkek öğrencilere daha yüksek bulunduğu görülmekte, araştırma bulgularımızla çelişmektedir. Araştırmalar arasındaki bu farklılıkların nedeni algılanan sosyal destek düzeyinin bireyin aldığı sosyal destekten daha farklı olması ya da sosyal desteğin bireylerin cinsiyetinden başka değişkenlerle ilişki olması olarak yorumlanabilmektedir.

Anne baba tutumunun kabul-ilgi alt boyutu puanlarının cinsiyete göre farklılaşma gösterip göstermediğine yönelik araştırmalar incelendiğinde ise; Gökmenoğlu (2011), Özdemir (2015) ve Bülbül (2014) tarafından yapılan çalışmaların da bizim bulgularımızı destekler nitelikte olduğu, kızların erkeklere oranla ebeveynlerini daha kabullenici ve ilgili olarak algıladığı görülmektedir. Bu durumu kız çocuklarının daha hassas ve uysal (Carlo ve ark., 2003; Kumru ve ark., 2004); erkek çocuklarının ise daha asi ve inatçı olması ve bu nedenle kızların ebeveynlerini daha ılımlı ve kabullenici, erkeklerin ise daha denetleyici ve otoriter algıladıkları şeklinde yorumlayan araştırmalar bulunmaktadır.

Ancak karşıt sonuçlara ulaşılmış çalışmalar da bulunmaktadır (Kekeç, 2019; Şahin, 2015). Bu çalışmalarda erkeklerin ebeveynlerini kızlara oranla daha kabullenici ve ilgili olarak gördükleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca alan yazında cinsiyet ile kabul-ilgi düzeyi arasında anlamlı bir etkileşim olmadığını savunan çok sayıda çalışma da bulunmaktadır (Baumrind, 1966; Biricik, 2011; Çoban ve Kısa, 2020; Demiriz ve Öğretir, 2007; Doğan, 2001; Ersin, 2010;

Ersoy, 2013; Köse, 2015; Noller ve Callan, 1991; Şahin, 2019; Ünüvar, 2007; Gölçek, 2020). Literatürde yer alan çalışmalar arasında bulunan bu farklılıkların nedeninin kabul-ilgi alt boyutu ile çocuğun cinsiyetinin değil, ebeveynin eğitim düzeyinin, yaşının ve buna benzer diğer değişkenlerinin etkileşim halinde bulunması olduğu düşünülmektedir.

Anne baba tutumunun denetleme alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma gösterip göstermediğine ilişkin araştırmalar incelendiğinde; araştırma bulgularımızı destekleyerek kız öğrencilerin karşı cinslerine oranla ebeveynlerini daha denetleyici ve otorite otoriter gördüğünü ifade eden çalışmalar olduğunu görmekteyiz (Dokuyan, 2016; Dündar, 2018; Kekeç, 2019; Korap, 2013; Kremers ve diğ., 2003; Öngen,2004; Özdemir, 2015). Bizim ülkemizde yaygın olarak görülen bu durumu erkek çocukların mevcut toplumsal cinsiyet rolleri itibariyle küçük yaşlardan itibaren el üstünde tutulması ve kız çocuklarına nazaran daha serbestî bir şekilde büyümesi ile yorumlayabiliriz. Günümüzde de erkek çocukları kız çocuklarından daha geç saatlere dek dışarıda kalabilmekte ve arkadaşları ile vakit geçirebilmekte, daha açık bir şekilde duygusal ilişkiler kurabilmektedir. Öngen (2004) tarafından yapılan araştırmada da çalışmamızı destekler nitelikte bir bulguya ulaşılarak; kız çocuklarının erkek çocuklara nazaran babaları tarafından daha çok denetlendiği gözlemlenmiştir. Ancak Baykan'ın (2014) çalışmasında kız öğrencilerin daha demokratik görürken erkek öğrencilerin daha otoriter gördüğü bulgulanmıştır.

Literatürde erkek öğrencilerin ebeveynlerini daha katı ve otoriter gördüğü sonucuna ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Aktaş, 2011; Aydın, 2019; Burt ve ark., 1988; Ersoy, 2013; Gökmenoğlu, 2011; Gönen, 2014; Gürler, 2017; Sezer ve Yıldırım, 2018; Toprakyaran, 2016; Usta, 2017; Yılmaz, 2009). Bu farklılığın sebebini; ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda farklı tutum ve stiller benimsemeleri olarak ya da ebeveynin eğitim düzeyi, yaşı, mesleği gibi çevresel değişkenler nedeniyle farklı tutumlar sergileyebilmesi olarak yorumlayabiliriz.

Okula ilişkin tutuma yönelik alan yazında bulunan araştırmalara bakıldığında; araştırma bulgularımızı doğrular nitelikte cinsiyet ile okula ilişkin tutumun sevgi, güven ve değer alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmadığını belirten çalışmalar mevcuttur (Çetinkaya ve ark, 2019; Çetin, 2017). Ancak okula uyum ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha kolay uyum sağlayabildiği de bulgular arasında bulunmaktadır. Bu durum öğrencilerin cinsiyetlerinden ziyade yaşı, eğitime devam ettikleri kurum ve okul başarısı ile okula yönelik sevgi, değer ve güven alt boyutları arasında ilişki olması şeklinde yorumlanabilmektedir.

5.1.2. Yaşa Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; öğrencinin yaşı ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Testi sonuçlarına göre; ABTÖ Kabul-İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları, ÇBASDÖ Arkadaş ve Özel Biri alt boyutları ve OİTÖ Değer ve Uyum alt boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken; Anne-Baba Tutum Ölçeği Denetleme alt boyutu Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Aile alt boyutu ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ve Güven alt boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

14 yaşındaki öğrencilerin denetleme alt boyutu istatistiklerinin 15, 16 ve 17 yaşlarındaki öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu; ortalamalar göz önüne alındığında öğrencinin yaşı arttıkça ebeveynlerin denetleyicilik düzeylerinin azaldığı sonuçlarına ulaşılmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında 14 yaş grubundaki lise öğrencilerinin diğer yaş gruplarındaki öğrencilere oranla daha fazla denetim altında hissettiğine ve ebeveynlerini daha otoriter algıladığına ulaşılmaktadır. Baykan (2014) tarafından yapılan araştırmada da ise 15 yaşındaki lise iki öğrencilerinin, 17 yaşındaki lise son öğrencilerine göre ebeveynlerini daha baskın ve otoriter olarak gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular çocuğun yaşı arttıkça ebeveynlerin denetleme güdülerinin ve baskı düzeyinin azaldığı şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak alan yazım incelendiğinde Gölçek (2020) Aydın (2019), Özyürek ve Özkan (2015) ve Bülbül (2014) tarafından yapılan çalışmaların öğrencilerinin yaşları ile denetleme boyutu arasında bir ilişki olmadığını savunduğunu da görmekteyiz. Alan yazında bulunan bu farklılıklar; her ebeveynin evladından beklediği başarı oranının değişmesi ve çocuk yetiştirme hususunda farklı stiller benimsemesi ile yorumlanabilmektedir.

Çalışmamız bulguları doğrultusunda anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen Noom ve diğ. (2001) tarafından yürütülen araştırmada yaş ile özerklik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmış ve ergenin yaşı arttıkça hedeflerini belirleme ve bunu gerçek hayata yansıtabilme becerisinde ilerleme olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmalar arası bu farklılıklar da ergenin psikolojik özerklik kazanmasının yaşından ziyada kişisel ve psikolojik gelişimi ile alakalı olması ile yorumlanmaktadır. Yine çalışmamızda anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen alan yazında çocuğun yaşı ile algıladığı kabullenicilik düzeyi arasında ilişki bulunduğunu savunan araştırmalar da bulunmaktadır (Oran Pamir, 2008). Oran Pamir'in (2008) ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler ile yaptığı araştırmada 14 yaşındaki lise

bir öğrencilerinin ebeveynlerini, 16 ve 17 yaşlarındaki lise üç ve dördüncü sınıf öğrencilerine nazaran daha kabullenici gördüğü sonucuna ulaşmıştır. Bu durum; yeni bir öğrenim kurumuna kayıt olan on dört yaşındaki öğrencilerin ebeveynleri tarafından fazlaca ilgi görmeleri ile son sınıflardaki öğrencilerin yaklaşan YKS sebebiyle ebeveynlerinin ilgisinden çok denetimine maruz kalması ile yorumlanabilmektedir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin iki boyutu ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken; Aile alt boyutu ile yaşın ilişkili olduğu ancak yaş grupları arasında aileden alınan destek düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Doğru'nun (2018) yaptığı çalışmada da algılanan sosyal destek alt boyutları ile ve yaş değişkeni arasında göre anlamlı bir fark görülmediği belirtilmiş, bu şekilde araştırmamızın mevcut bulguları doğrulanmıştır. Yine Baran, Küçükakça ve Ayran (2014)'ın çalışmasında da algılanan sosyal destek düzeyi ile yaş değişkeni arasında bir ilişki olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar da; lise öğrencilerinin hangi yaş grubunda olursa olsun aileden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık hissetmedikleri ve ebeveynlerin çocuklarının yaşları ne olursa olsun onları desteklemekten hiç vazgeçmedikleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Ancak Bayram (1999) tarafından yapılan araştırmada algılanan aile ve arkadaş desteğinin yaş ile anlamlı bir farklılık gösterdiği de bilinmektedir.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi alt boyutu yönünden 14 Yaş grubunda bulunan öğrenciler ile 15 ve 17 yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta iken diğer yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında 14 yaş grubundaki lise birinci sınıf öğrencilerinin 15 ve 17 yaş grubundaki diğer öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiğine ulaşılmaktadır. Okula yeni başlayan lise birinci sınıf öğrencilerinin yeni bir sosyal ortama girdiği ve arkadaş çevresi edinmeye başladığı düşünüldüğünde, bu sevgi düzeyini okula ilişkin beklentilerinin yüksek olması ile ilişkilendirilebilmektedir. Yine Güven alt boyutu yönünden 14 yaş grubunda bulunan öğrenciler ile 17 yaş grubundaki öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmakta iken diğer yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında 14 yaş grubundaki lise birinci sınıf öğrencilerinin 17 yaş grubundaki lise son sınıf öğrencilerine oranla okula daha çok güvendiği ve okulda daha çok güvende hissettiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu da yine liseye yeni başlayan öğrencilerin okula yönelik yüksek beklentilerinin olması ancak lise son sınıfı öğrencilerinin beklentilerinin altında bir öğrenim süreci geçirmesi ile yorumlanmaktadır. Çetinkaya ve diğ. (2019) yaptığı çalışma da bizim bulgularımızı doğrular nitelikte güven ve sevgi alt boyutları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, değer alt boyutu ile ise anlamlı bir ilişki

olmadığını savunmaktadır. Ancak bahsi geçen çalışmada, bizim bulgularımızın aksine uyum alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun sebebi olarak okula uyum ile yaş değişkeninden ziyade okul türünün, okula ait hissetme durumunun, okuldaki arkadaş çevresinin ve personelin etkileşim halinde olması gösterilebilmektedir.

5.1.3. Ortaöğretim Kurumuna Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan ölçeklere ait alt boyut istatistiklerinin; öğrencinin devam ettiği ortaöğretim kurumu ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre ABTÖ Kabul-İlgi alt boyutu, ÇBASDÖ alt boyutları ve OİTÖ Değer ve Güven alt boyutları ile ortaöğretim kurumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak Anne-Baba Tutum Ölçeği Psikolojik Özerklik ve Denetleme alt boyutlarıyla Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ve Uyum alt boyutlarının ortaöğretim kurumu değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anne Baba Tutum Ölçeği sonuçlarına göre; Psikolojik Özerklik boyutu yönünden Fen Lisesi grubundaki lise öğrencilerinin diğer okullardaki öğrencilere oranla; Anadolu Lisesi grubundaki öğrencilerinse Mesleki ve Teknik Lisesi grubundaki öğrencilere oranla ebeveynlerini daha demokratik bulduğuna ve kendilerini daha özerk hissettiğine ulaşılmaktadır. Denetleme boyutu yönünden ise Fen Lisesi öğrencileri ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin Anadolu Lisesi'nde okuyan öğrencilere oranla daha çok denetim altında hissettiğine ulaşılmaktadır. Baykan (2014) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin ebeveyn tutumlarının devam edilen ortaöğretim kurumunun cinsine göre değiştiği bulgulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Sağlık Meslek Lisesi'ne giden öğrenciler diğer meslek lisesi öğrencilerine göre ebeveynlerini daha fazla demokratik ve kayırıcı görürken, daha az otoriter görmektedir. Taşdemir (2020) tarafından yapılan çalışmada da araştırma sonuçlarımızı kanıtlar nitelikte psikolojik özerklik ve denetleme boyutları ile okul türü arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Psikolojik özerklik bakımından Anadolu Lisesi öğrencilerinin İmam Hatip ve Mesleki Teknik liseleri öğrencilerine nazaran daha yüksek sonuçlara; denetleme bakımından ise daha düşük sonuçlara sahip olduğu bulgulanmıştır. Alan yazındaki araştırmaların ve mevcut çalışmamızın sonuçları değerlendirildiğinde Mesleki lisede okuyan öğrencilerde denetleme alt boyutu sonuçlarının diğer liselere oranla daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bu da ebeveynlerin, ergenin akademik başarısına ve geleceğine yönelik kaygı duyduğunu düşündürmektedir. Ancak Belli'nin (2018) araştırmasında elde edilen bulgular bu

görüş ile çatışmakta; Anadolu Lisesi'ne devam eden öğrencilerin ebeveynlerini otoriter görürken Mesleki ve Teknik lisesi öğrencilerinin ise daha sevecen gördüğünü göstermektedir.

Alan yazında algılanan sosyal destek düzeyi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde ise araştırmamız bulgularının aksine özellikle aileden algılanan sosyal destek ile okul türü arasında bir etkileşim olduğu görülmektedir. Örneğin Aliyev ve Tunç'un (2017) ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada algılanan sosyal destek düzeyi ile okul türleri arasında etkileşim olduğu bulgulanmıştır. Yine Kahriman ve Polat'ın (2003) yaptığı çalışmada da ergenlerin devam ettikleri okul türü ile aileden algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir etkileşim olduğu ancak arkadaştan algılanan sosyal destek düzeyinde anlamlı bir etkileşim olmadığı görülmektedir. Araştırmalar arasındaki bu farklılığın nedeninin ebeveynlerin demografik özelliklerine bağlı olarak öğrenciye gösterdikleri sosyal desteğin değişebildiği, yine öğrencinin arkadaş çevresi ile okul çevresi arasındaki mesafenin de arkadaştan alınan sosyal destek düzeyini değiştirebileceği olarak yorumlanmaktadır.

Araştırmamız Okula İlişkin Tutum Ölçeği sonuçlarına göre; Sevgi alt boyutu yönünden Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiği bulgulanmıştır. Uyum alt boyutu yönünden de yine Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere oranla okula daha kolay uyum sağladığı görülmektedir. Alan yazına bakıldığında; Gün (2018) tarafından yapılan araştırmada da katılımcı ergenlerin okula yönelik tutumlarının; okulun türü ile anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgulandığı görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesindeki öğrencilerin mezun oldukları zamandan itibaren bir meslek sahibi olacağı için gelecek kaygısına sahip olmadığı, akranlarını akademik rakipler olarak görmediği, bu nedenle okulu Fen ve Anadolu Lisesi öğrencileri gibi yükseköğrenime giriş sınavına hazırlanan öğrencilerden daha fazla sevdiği ve okul ortamına daha rahat uyum sağladığı düşünülmektedir.

5.1.4. Algınan Akademik Başarıya Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu Ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan ölçeklere ait alt boyut istatistiklerinin; öğrencinin algıladığı akademik başarısı ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan t testi sonuçlarına göre; OİTÖ tüm alt boyutları, ABTÖ Kabul-İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ve ÇBASDÖ Aile ve Arkadaş alt boyutları ile akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Akademik başarısı kötü olan öğrencilerin Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutlarından olan kabul-ilgi düzeylerinin, iyi olan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşük

olduğuna ve yine akademik başarısı kötü olan öğrencilerin psikolojik özerklik düzeylerinin iyi olan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ulaşılmıştır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Aile alt boyutuna bakıldığında da, akademik başarı düzeyini kötü olarak yorumlayan öğrencilerin, iyi olarak yorumlayan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ulaşılmıştır. Yine akademik başarısı kötü olan öğrencilerin Arkadaş alt boyutu düzeylerinin de iyi olan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ulaşılmıştır. OİTÖ Sevgi alt boyutunun akademik başarı ile ilişkisine bakıldığında akademik başarı düzeyini kötü olarak yorumlayan öğrencilerin, iyi olarak yorumlayan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna; Değer alt boyutu düzeylerinde akademik başarısı kötü olan öğrencilerin, iyi olan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşüklük olduğuna; Uyum alt boyutu düzeylerinde akademik başarısı kötü olan öğrencilerin, iyi olan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşük olduğuna ve son olarak Güven alt boyutu düzeylerinde akademik başarısı kötü olan öğrencilerin iyi olan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde düşüklük olduğuna ulaşılmıştır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Özel Biri alt boyutu ve Anne Baba Tutum Ölçeği Denetleme alt boyutu ile akademik başarı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Elde edilen bulgular; okul başarısı yüksek olan öğrencilerin ailelerini daha kabullenici ve ilgili gördükleri ya da daha daha kabullenici ve ilgili bir tutuma sahip ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların okul başarısının yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Aileden ve arkadaştan alınan sosyal destek ile okul başarısının etkileşim halinde olması da bu yorumu destekler niteliktedir. Sosyal açıdan kendini daha güvende hisseden çocuğun dersleri de daha iyi olmaktadır. Bu durum öğrencinin algıladığı sosyal destek düzeyi düştükçe okul başarısının düştüğü şeklinde de yorumlanabilir. Son olarak akademik başarısı düşük olan öğrencinin okula duyduğu sevgi, güven gibi değerlerin de düşmesi, okula uyum sağlamakta güçlük çekmesi ve onun açısından okulun değerinin düşmesi de anlaşılır bir sonuçtur. Ancak okulda yaşadığı biyo-psiko-sosyal ve kültürel uyumsuzluk ya da akran zorbalığı gibi nedenler neticesinde de öğrencinin okul sevgisi/güveni azalabilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Kapıkıran ve Özgüngör (2009) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda algılanan aile desteğinin akademik başarıya etki eden en mühim öncüllerden biri olduğu görülmektedir. Bu da bizim çalışma bulgularımızı kanıtlar niteliktedir. Yıldırım (1997) tarafından yapılan çalışmada da okul başarısı iyi olan ergenlerin, kötü olanlara nazaran, ebeveyn ve eğitmenlerinden daha çok destek aldığı görülmektedir. Yıldırım (2007) tarafından yapılan araştırmada ise akademik başarısını "düşük" olarak tanımlayan ergenle "yüksek" olarak tanımlayan ergen arasında eğitmenden algılanan sosyal destek bakımından

anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu da algılanan akademik başarısı yüksek olan çocukların diğer çocuklara nazaran eğitmeninden daha fazla sosyal destek gördüğü şeklinde yorumlanabileceği gibi tam aksi şekilde de yorumlanabilmektedir.

Anne Baba Tutumu açısından bakıldığında; Tezcan'ın (1984) çalışmasında öğrencilerin okul başarısını ebeveyn tutumları ilişkilendirdiği görülmektedir. Bu da çalışmamız bulgularını kanıtlar bir sonuçtur. Berber (1990) de yaptığı çalışmada anne baba tutumlarının akademik başarı düzeyi ile etkileşim içerisinde olduğunu bulgulamaktadır. Haktanır ve diğ. (1999) tarafından yürütülen araştırmanın sonucunda da okul başarısı daha yüksek olan öğrencilerin ebeveynlerinin daha kabullenici tutumlar benimsediği görülmektedir.

Okula yönelik tutum hakkındaki alan yazın incelendiğinde ise şaşırtıcı sonuçlar görülmektedir. Adıgüzel ve Karadaş'ın (2013) yaptığı araştırma neticesinde öğrencilerin okul karşı tutumları ile akademik başarı düzeyleri arasında ilişki bulunamamıştır. Ancak Alıcı'ya (2013) göre okula ilişkin pozitif tutum gösteren bir çocuğun okul başarısının daha iyi olması muhtemeldir. Araştırmamız bu olasılığı destekler bulgular yansıtmaktadır. Atik ve Yerin Güneri (2016) de yürüttüğü çalışmasında okula ilişkin tutumun ile okul başarısı arasında bir ilişki olduğunu savunmaktadır. Aynı niteliği taşıyan çalışmalar yabancı literatürde de (Verešová ve Malá, 2016) bulunmaktadır.

5.1.5. Aylık Gelire Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu Ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'ne ait alt boyut istatistiklerinin; aylık gelir değişkeni ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Analizi sonuçlarına göre; aylık gelir ile ABTÖ Kabul-İlgi alt boyutu, ÇBASDÖ tüm alt boyutları ve OİTÖ alt boyutları ile aylık gelir değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken Anne-Baba Tutum Ölçeği Psikolojik Özerklik ve Denetleme alt boyutları ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yapılan post hoch testleri doğrultusunda elde edilen bulgulara göre 0-3000 TL grubundaki lise öğrencilerinin 5000-7000 TL ve 7000-10000 TL grubundaki öğrencilere oranla kendilerini daha az özerk hissettiği ve ebeveynlerini daha az demokratik bulduğu saptanmıştır. 7000-10000 TL grubundaki lise öğrencilerinin de 0-3000 TL ve 3000-5000 TL grubundaki öğrencilere oranla kendilerini daha az denetim altında hissettikleri, ebeveynlerini ise daha az tutucu ve denetleyici buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgular; haneye giren aylık gelir düzeyi arttıkça öğrencinin kendini daha özerk, ebeveynlerini ise daha izin verici ve hoşgörülü algıladığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Çalışmanın bu bulguları ile alan yazın arasında bazı benzerlikler bulunmaktadır (Taşdemir, 2020; Çetin, 2017; Arıcıoğlu, 2008; Toprakyaran 2016; Özdemir 2015; Gönen 2014). Çetin (2017) anne baba tutumu açısından hane içerisine giren aylık geliri yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin ebeveynlerini daha demokratik ve daha az otoriter olarak tanımladığını bulgulamış ve ergenlerin aylık gelir düzeyi ile okula ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Maccoby ve Gibbs, (1954) de yürüttükleri araştırmalar sonucunda aylık geliri daha düşük olan ebeveynlerin daha otoriter bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir (Akt: Yılmaz, 2009). Toprakyaran (2016) da yürüttüğü araştırmada aylık gelir ile ebeveyn tutumu arasında bir etkileşim olduğunu ve gelir arttıkça ebeveynlerin daha demokratik olarak algılandığını belirtmiştir. Özdemir (2015) ve Gönen'in (2014) sonuçları da bu algıyı doğrulamaktadır. Arıcıoğlu (2008) da çalışmasında üniversite öğrencilerini inceleyerek aylık gelir ile algılanan sosyal destek arasında belirgin bir ilişki gözlemlememiştir.

Ancak literatürde bu bulgularla çelişen başka araştırmalar da bulunmaktadır (Elbir, 2000; Gülkaya, 2018; Tuğrul, 2021; Demirtaş, 2007; Kahriman, 2002; Korap, 2013; Şanal, 2008). Şanal (2008) tarafından yürütülen araştırmada algılanan ebeveyn tutumu ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulgulamaktadır. Gülkaya (2018) da tıpkı Şanal gibi ebeveynin otoriter, demokratik ya da ilgili olması ile gelir düzeyi arasında ilişki bulunmadığını savunmaktadır. Korap (2013) ise yürüttüğü araştırma sonucunda aylık gelir düzeyi daha düşük olan ebeveynlerin çocukları tarafından daha demokratik algılandığını bulgulamıştır.

Okula ilişkin tutuma yönelik alan yazına bakıldığında ise bulgularımızın aksine aylık gelir ile öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin pozitif yönde anlamlı olduğunu savunan araştırmalar olduğu görülmektedir (Tuğrul, 2021). Sosyal destek düzeyi noktasında da bulgularımızla çelişecek şekilde aylık gelir düzeyi ile aileden algılanan sosyal destek düzeyinin ilişkili olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Kahriman (2002), ergen ailelerinin aylık gelirinin sosyal destek düzeyiyle pozitif yönde orantılı olduğunu; Demirtaş (2007) da ortaokul öğrencileriyle yaptığı araştırmanın sonunda gelir düzeyi düşük olan aile çocuklarının algıladığı sosyal destek düzeyinin düşük olduğunu saptamıştır.

5.1.6. Ebeveyn Eğitim Düzeyine Göre Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu ve Okula İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan ölçeklere ait alt boyut istatistiklerinin; ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile anlamlı bir ilişkisi bulunup bulunmadığına dair yapılan ANOVA Analizi sonuçlarına göre; ABTÖ Kabul-İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ile

OİTÖ Sevgi ve Uyum alt boyutlarının annenin eğitim düzeyi değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Anne Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi alt boyutunda; annesi lisans mezunu olan öğrencilerin, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilere oranla daha sevecen ve ilgili ebeveynlere sahip olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır. Psikolojik Özerklik alt boyutunda; ilköğretim düzeyinde eğitim alan bir anneye sahip olan öğrenci ile Lise, Lisans ve Lisansüstü veya üstü eğitim alan bir anneye sahip öğrenci grupları arasında negatif yönde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin lise, lisans veya daha üzeri bir eğitime sahip annesi olan öğrencilere oranla daha az özerk olduğunu düşündüğüne ulaşılmıştır. Tezel Şahin ve Özyürek (2008) tarafından yapılan araştırmada da bulgularımızı kanıtlar nitelikte sonuçlar çıkmış ve ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile psikolojik özerklik arasında pozitif yönde bir anlamlılık olduğu belirlenmiştir. Gölçek'in (2020) araştırması da ergenlerin psikolojik özerklik alt boyutu ile ebeveyn eğitimi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu savunmaktadır. Araştırmamız bulgularıyla çelişen çalışmalar da literatürde yer almaktadır (Aydın, 2019; Bülbül, 2014; Şahin, 2015; Aktaş, 2011 Yılmaz, 2009). Gülkaya (2018) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre annenin eğitim düzeyi ile öğrencinin anneden algıladığı tutumun alt uzanımları arasında makul bir ilişki bulunmamaktadır. Aynı durum babanın eğitim düzeyi ve tutumu arasındaki analiz sonuçlarında da görülmektedir. Nitekim Yılmaz (2014) da yürüttüğü çalışmasında ebeveyn tutumları ile eğitim düzeyleri arasında bir tek denetim alt boyutunda ilişki bulabilmiştir. Yurttaş (2010) da ebeveyn tutumlarına ilişkin alt uzanımların ebeveynlerin eğitim düzeyiyle ilişkili olmadığını belirtmiştir.

Eğitim düzeyinin ebeveyn tutumlarını beklenen düzeyde etkilememesinin sebebi olarak teknolojik yenilikler nedeniyle kaynaklara ulaşımın kolaylaşması ve eğitim düzeyi yüksek olmayan ebeveynlerin de çocuk yetiştirme hakkında birçok bilgiyi kolaylıkla elde edebilmesi olarak görülmektedir.

Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi alt boyutunda; ilkokul ile lisans düzeyinde mezuniyeti olan anneler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin, annesi lisans mezunu olan öğrencilere oranla okulu daha çok sevdiğine ulaşılmıştır. Bu da annenin eğitim düzeyi arttıkça çocuğundan beklediği akademik başarının da yüksek olması ve çocuğun ailesinin beklentilerini karşılayamayacağından korkarak okuldan soğuması şeklinde yorumlanmaktadır. Uyum alt boyutunda da; ilköğretim mezunu annesi olanlar ile Lise ve Lisansüstü veya üstü eğitim mezunu annesi olan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne

alındığında annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin lise ve lisansüstü veya daha üzeri bir eğitime sahip annesi olan öğrencilere oranla okula daha çabuk uyum sağladığına ulaşılmıştır. Bu da yine ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça okula yönelik akademik odağın arttığı, sosyal odağın azaldığı bu nedenle öğrencinin okula oryantasyon sağlayamadığını düşündürmektedir.

Araştırmamızda Anne Baba Tutum Ölçeği Kabul-İlgi ve Psikolojik Özerklik alt boyutları ile Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi ve Uyum alt boyutlarının babanın eğitim düzeyi değişkeni ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Ancak Kabul-İlgi alt boyutu ile babanın eğitim düzeyinin gruplar arası dağılımı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Psikolojik Özerklik alt boyutunda ise; ilköğretim düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ile ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü veya üstü eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında negatif yönde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü veya daha üzeri bir eğitime sahip babası olan öğrencilere oranla daha düşük özerkliği olduğunu düşündüğüne ve ebeveynlerini daha az demokratik gördüğüne ulaşılmaktadır. Bu da ebeveynin eğitim düzeyi arttıkça çocukla iletişim kurma ve sosyal ihtiyaçlarını algılama yetisinin de arttığını düşündürmektedir.

Yapılan post hoch analizleri sonucunda Okula İlişkin Tutum Ölçeği alt boyutlarından Sevgi alt boyutu ile babanın eğitim düzeyi değişkeninin gurupları arasında anlamlı bir farklılık bulgulanamamıştır. Uyum alt boyutunda ise; ilköğretim düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip olan öğrenci ile önlisans ve lisans düzeyinde eğitim alan bir babaya sahip öğrenci grupları arasında pozitif yönde anlamlı bir farklılık bulgulanmış, bu da babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin önlisans veya lisans eğitimine sahip babası olan öğrencilere oranla okula daha kolay uyum sağladığı şeklinde yorumlanmıştır. Anne eğitim düzeyi ve okula uyum alt boyutu arasında da bu tür bir ilişki bulunması bu yorumu güçlendirmiştir. Ancak alan yazında mevcut olan çalışmaların bazılarında okula yönelik tutum ile ebeveyn eğitimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır (Adıgüzel ve Karadaş, 2013)

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile ebeveynlerin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir etkileşim bulunmadığını belirterek araştırmamız sonuçlarını destekleyen çalışmalar da literatürde bulunmaktadır (Arslan, 2018).

5.2. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE ANNE-BABA TUTUMUNUN OKULA İLİŞKİN TUTUMA OLAN ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Lise öğrencileri tarafından cevaplanan Anne Baba Tutum Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Okula İlişkin Tutum Ölçeği'nin analiz edilmesi ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ve anne-baba tutumunun okula ilişkin tutuma olan etkisinin değerlendirilmesi sonucunda;

- Okula İlişkin Tutum Ölçeği Sevgi alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Değişkenlerin okula yönelik sevgi tutumunun yordama derecesine bakıldığında; ÇBASDÖ aile desteği ve arkadaş desteği alt boyutlarının, ABTÖ ebeveyn desteği alt boyutunun ve baba eğitimi düzeyinin düşüklüğü ile çocuğun cinsiyetinin (erkek olmak) okula ilişkin sevgi tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır.
- Okula İlişkin Tutum Ölçeği Değer alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Değişkenlerin okula yönelik sevgi tutumunun yordama derecesine bakıldığında; ÇBASDÖ aile desteği ve arkadaş desteği alt boyutları ile ABTÖ denetleme alt boyutunun okula değer verme tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.
- Okula İlişkin Tutum Ölçeği Uyum alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Değişkenlerin okula yönelik uyum tutumunun yordama derecesine bakıldığında; ÇBASDÖ aile desteği ve arkadaş desteği alt boyutlarının, ABTÖ kabul ilgi alt boyutunun, ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşük olmasının ve çocuğun cinsiyetinin (erkek olmak) okula ilişkin uyumlu tutumu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır.
- Okula İlişkin Tutum Ölçeği Güven alt boyutu için yapılan regresyon denklemi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Değişkenlerin okula yönelik sevgi tutumunun yordama derecesine bakıldığında; ÇBASDÖ aile desteği ve arkadaş desteği alt boyutlarının, ABTÖ denetleme ve psikolojik özerklik alt boyutlarının ve baba eğitimi düzeyinin düşük olması durumunun okula ilişkin güven tutumunu anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında; algılanan sosyal destek düzeyi ile akademik değişkenler arasında etkileşim olduğunu kanıtlar nitelikte birçok çalışma mevcut olmakla birlikte (Cutrona ve ark. 1994, Levitt ve ark. 1994, Yıldırım 2000, Yıldırım 2006); doğrudan okula ilişkin tutumu

değerlendiren çok az literatür bulunmaktadır. Örneğin Tinto (1993) akademik başarı ve sosyal beceriler arasında etkileşim olduğunu ortaya koymuştur ve Wentzel (1998) de yaptığı çalışmada çocığun okula duyduğu ilginin ve sorumluluk alma hevesinin algıladığı sosyal destekle pozitif bir ilişki içinde olduğunu bulmuştur. Dolayısıyla okul başarısı iyi olan öğrencilerin sosyal destek mekanizmalarının geliştiği ya da sosyal destek mekanizması güçlü olan öğrencilerin akademik anlamla daha başarılı olduğu yönünde bir yorum yapılabilmektedir.

Ebeveyn tutumlarının akademik başarıya ilişkin etkisi üzerine birçok çalışma olduğu görülmektedir (Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg, Mounts, Lamborn ve Dornbusch, 1991; Yılmaz, 2000; Arcan, 2006). Yılmaz Bodur ve Aktan (2021) tarafından yapılan bir çalışma ebeveyn tutumlarının lise öğrencilerinin kişisel sorumluluk almaları ve akademik anlamda motive olmaları bakımından oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Aydoğan ve Özyürek (2013) de okul öncesi eğitim gören çocuklarla yaptıkları bir çalışmada saldırganlık olgusu ile ebeveyn tutumları arasında bir etkileşim olduğunu belirlemişlerdir. Malkoç (1991) da aile özelliklerinin, ergenin akademik başarısındaki en mühim çevre değişkeni olduğunu belirtmektedirler.

Anne-baba tutumunun çocukların okul başarısını ve okulda gösterdikleri şiddet davranışlarını etkilediği hakkındaki araştırmalar ile araştırmamızca bulgulanan akademik başarı düzeyi ile Okula İlişkin Tutum Ölçeğinin tüm alt boyutları ve Anne Baba Tutum Ölçeğinin Kabul-İlgi ile Psikolojik Özerklik alt boyutları arasında etkileşim olduğu sonuçları doğrultusunda; ebeveyn tutumlarının doğrudan ya da dolaylı olarak okula ilişkin tutumu etkilediği yorumunda bulunulmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada ortaöğretime devam eden öğrencilerin okula ilişkin tutumları, algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve anne babalarından algıladıkları ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler ile etkileşimleri sonucunda anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, 14-17 yaş aralığındaki ergen öğrencilerin ebeveyn tutumlarının ve algıladıkları sosyal desteğin akademik başarı düzeyleri üzerine olan etkisi hakkında da açıklayıcı olmaktadır.

6.1. UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER

Ergene ve ebeveynlerine yönelik bireysel/grupsal uygulama yapılabilir, destek programları ve eğitimler hazırlanabilir. Bu amaç doğrultusunda; ebeveynlerin otoriterlik düzeylerinin dengelenerek demokratik/kabullenici olmaları yönünde eğitimler verilmesinin ve sosyal destek mekanizmalarından en temel olanının güçlendirilmesinin ergenin okula ilişkin tutumunun ve iyilik halinin üzerinde olumlu bir etkisi olacağı düşünülmektedir.

Okul yapısı içerisindeki personellere ve öğrencilere olumlu iletişim üzerine eğitim verilebilir. Bu eğitim, ailelerin ve öğrencilerin okula duyduğu güven ve sevgi düzeyinin artmasına, okulun onların nezdinde değer kazanmasına ve öğrencinin okula uyum sağlama becerilerinin gelişmesinde yardımı olacağı düşünülmektedir.

Bireyin sosyal bir varlık olması hasebiyle çevresi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği sosyal hizmet disiplininin temel kurallarından biridir. Çocuğun yakın çevresinde gelişen sorunlara ilişkin tavrını çeşitli şekillerde -yazarak, çizerek, ağlayarak, kavga ederek vb.- yansıttığı bilinir bir gerçektir. Bu tavrın bireyin yaşamındaki en önemli alt sistemlerden biri olarak kabul edilen okula yansıması kaçınılmazdır. Ancak öğrencinin davranışlarında meydana gelen değişimlerin tek bir sistemle ilişkilendirilemeyeceği gibi çözüme de tek bir sistem vasıtasıyla ulaşılamayacaktır; birey, ebeveynler, okul ve diğer sistemler arasında bir iletişim ağı kurulması elzemdir. Bu iletişim ağının kurulmasında sosyal hizmet mesleğinin mevcudiyeti önemli bir dönüm noktasıdır.

Ergenin tutum, davranış ve akademik başarısında meydana gelen değişimlerin bütün sistem içerisinde değerlendirilmesi, soruna neden olan ağların tespiti ve müdahale sürecinin planlanması noktasında Okul Sosyal Hizmeti'nin gerekliliği bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kavramın tam işlevsellik kazanması için öğretim kurumlarında sosyal

hizmet uzmanı, rehberlik ve psikolojik danışman, sosyolog, psikolog ve okul hemşiresinden/doktorundan oluşan bir sosyal servis bulunması; meslek elemanlarının kendi disiplinleri içerisinde sorunu irdeleyip ekip arkadaşlarıyla bilgi alışverişi yaptıktan sonra müdahale planı oluşturması gerekmektedir. Bu ekip içerisindeki okul sosyal hizmet uzmanları ebeveyn tutumlarına, öğrencinin okula yönelik tutumlarına, sosyal destek düzeylerine, ikamet edilen yerleşim biriminin koşullarına ve psikososyal kültürüne ilişkin incelemeler yapabilir; sorunlu öğrenci, ebeveyn ya da gruplara yönelik baş etme eğitimleri vererek, rol-play egzersizleri yaptırarak veya kendini değerlendirme becerisi kazandırarak bilişsel-davranışsal müdahalelerde bulunabilir, ebeveynleri vefat eden öğrencilere yas danışmanlığı yapabilir, öğrencinin ya da ebeveynin gereksinim duyduğu kaynaklar ile arasında arabuluculuk işlevi görebilir. Ayrıca okul sosyal hizmet uzmanı, davranış bozukluğuna yönelik disiplin yaptırımlarında esnekliği destekleyerek ilişik kesmek yerine kamusal ödevler verilmesi taraftarı olabilir, savunuculuk yapabilir.

6.2. ARAŞTIRMACIYA YÖNELİK ÖNERİLER

Araştırma, Kırklareli il merkezinde bulunan fen, anadolu ve meslek lisesi olmak üzere üç lisede öğrenime devam eden lise öğrencileri ile sınırlıdır. Benzer araştırmalar başka illerde ilayetlerde farklı örneklem gruplarıyla yürütülebilir.

Ebeveynlerin tutumları, ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve okula ilişkin tutumları arasındaki ilişki başka disiplinlerin bakış açısını benimsemiş araştırmacılar tarafından da incelenmelidir.

Bahsi geçen konularda nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Böylece konuya kuramsal açıdan ve uygulama açısından katkı sağlanacaktır.

Algılanan sosyal destek düzeyinin ölçülmesine ilişkin jeopolitik konum, kültürel ve sosyal özelliklerin göz önünde bulundurulduğu yeni bir veri toplama aracı geliştirilebilir.

Okula ilişkin tutumu şekillendiren farklı etken ve araçlar incelenebilir.

Hiç kuşkusuz bu önerilerle öğrenciler, personeller ya da ebeveynler için mevcut olan riskler ya da problemler tamamıyla ortadan kalkmayacaktır. Yine de sosyal hizmet uzmanlarının varlığı problemlerin önünde bir tampon işlevi görecek ve kişilerin bahsi geçen problemleri en az hasarla atlatabilmeleri noktasında onlara rehberlik edecektir.

KAYNAKLAR

Abay Alyüz, S. B., 2019, Sosyal Çalışmada Sosyal Ağların Gücünü Keşfetmek: Sosyal Sermaye Ve Sosyal Destek, *Electronic Turkish Studies*, 14 (3), 115 – 134.

Açıkgöz, T., 2017, *Ortaokul Öğrencilerinde Akran Zorbalığı İle Okula Karşı Tutum: Kartepe İlçesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri.

Adıgüzel, A., 2012, Okula İlişkin Tutum Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 11 (40): 030 –045.

Adıgüzel, A. ve Karadaş, H., 2013, Ortaöğretim Öğrencilerinin Okula İlişkin Tutumlarının Devamsızlık Ve Okul Başarıları Arasındaki İlişki, *YYU Journal Of Education Faculty*, 10 (1), 49 – 66.

Akın, D. ve Ceyhan, E., 2005, Resmi Ve Özel Genel Lise Öğrencilerinin Ailelerinden, Arkadaşlarından Ve Öğretmenlerinden Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Açısından Kendini Kabul Düzeylerinin İncelenmesi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 69 – 87.

Aktaş, S., 2011, *9. Sınıfta Anne Baba Tutumları Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Alıcı, D., 2013, Okula Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik Ve Geçerlik *Çalışması, Eğitim Ve Bilim*, 38 (168), 318 – 331.

Aliyev, R. ve Tunç, E., 2017, Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi Ve Benlik Algılarının İncelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 401 – 418.

Alpoğuz U. D., 2014, *Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına Ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altıntaş, K. H. ve Alkaya, A. S., 2019, Parental Attitudes Perceived By Adolescents, And Their Tendency For Violence And Affecting Factors, *Journal Of İnterpersonal Violence*, 34 (1), 200-216.

Arcan, K., 2006, *Özel Okullara Giden Lise Düzeyindeki Ergenlerin, Akademik Başarıları İle Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Archambault, L. ve Crippen, K., 2009, Examining TPACK Among K-12 Online Distance Educators İn The United States, *Contemporary Issues İn Technology And Teacher Education*, 9 (1), 71 – 88.

Arıcıoğlu, A., 2008, *Psikolojik Danışman Adaylarının Yardım Etme Stilleri,* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arkar, D. ve Eker, H., 1995, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Faktör Yapısı, Geçerlik Ve Güvenirliği, *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (34), 17 – 25.

Arslan, E., 2018, *Algılanan Ebeveyn Tutumu, Algılanan Sosyal Destek Ve Benlik Saygısının Ergenlerin Akran Zorba Davranış Eğilimi İle İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, Y., 2009, *Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek İle Sosyal Problem Çözme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslan, S. ve Yalçın, M., 2013, Öğretmenliğe İlişkin Tutumun Beş Faktör Kişilik Tipleriyle Yordanması, *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (197), 69-179.

Atik, G. ve Yerin Güneri, O., 2016, Ortaokul Öğrencileri İçin Okul İklimi Ölçeği: Türkçe Formu'nun Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, *İlköğretim Online,* 15 (1), 91-103.

Aydın, A., Kahraman, N. Ve Hiçdurmaz, D., 2017, Hemşirelik Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Ve Psikolojik İyi Olma Düzeylerinin Belirlenmesi, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8 (1), 40-47.

Aydın, E., 2019, *Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı Ve Psikolojik İyi Oluş İle İlişkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydoğan, Y. ve Özyürek, A., 2013, Okul Öncesi Çocuklarda Şiddet Davranışları, *Uluslararası Aile Çocuk Eğitimci Dergisi*, 1 (2), 1 – 18.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M., 2016 Ebeveynler Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 569 – 585.

Aydoğdu, H. ve Olcay Çam, M., 2014, Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ve Olmayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları Ve Sosyal Destek Algıları Yönünden Karşılaştırılması, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4 (3), 137 – 144.

Banaz, M., 1992, *Lise Öğrencilerinde Sosyal Destek Kaynakları Ve Stres İle Ruh Sağlığı Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Bandura, A., 1997, *Self-Efficacy: The Exercise Of Control*, W. H. Freeman And Company, New York.

Bandura, A., Barabaranelli, C., Caprara, G.V. ve Pastorelli, C., 1996, Mechanicsms Of Moral Disengagement In The Exercise Of Moral Agency, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 71 (2), 364 – 374.

Baran, M., Küçükakça, G. ve Ayran, G., 2014, Effect Of Perceived Social Support Level Among School Of Healty Students On Smoking, *Meandros Medical And Dental Journal*, 15 (1), 9 – 15.

Baron, R.S., Cutrona, C.E., Hicklin, D., Russell, D.W. ve Lubaroff, D.M., 1990, Social Support And Immune Function Among Spouse Of Cancer Patients, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 59 (2), 344 – 352.

Baumrind, D., 1966, Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior, *Child Development*, 37 (4), 887 – 907.

Baumrind, D., 1989, *Rearing Competent Children,* Child Development Today And Tomorrow In: Damon, W. (Ed.), Jossey-Bass, San Francisco, 349–378.

Baykan, N., 2014, *Anne-Baba Tutumları İle İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği),* Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bayram, D., 1999, *Bir Grup Gençte Ruhsal Belirti İle Sosyal Destek İlişkisi*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayram, E., 2016, *Ortaokul Öğrencilerinin Mutluluğunun Yordayıcıları Olarak Algılanan Sosyal Destek Ve Öz-Yeterlik*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bee, H. ve Boyd, D., 2009, *Çocuk Gelişim Psikolojisi,* Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Bell, D. K., Wells, H.D. ve Markham, C.R., 1982, In Vitro Antagonism Of Trichoderma Species, Against Six Fungal Pathogens, *Phytopathology*, 72(1), 379-382.

Belli, M., 2018, *Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumu, Akıllı Telefon Kullanımı Ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Berber, Ş., 1990, *Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Berkman, L.E. ve Syme, S.L., 1979, Social Networks, Host Resistance, And Mortality: A Nine Year Follow-Up Study Of Alameda County Residents, *American Journal Of Epidemiology*, 109(1), 186-204

Biricik, Z., 2011, *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Anne Baba Tutumları İle Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bolattekin, A., 2014, *Anne Babanın Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları Ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Boldwin, L.A., 1967, *Theories Of Child Development*, John Willey And Sons Inc. New York.

Burger, J. M., 2006, *Kişilik,* Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Burt, C. E., Cohen, L. H., ve Bjorck, J. P., 1988, Perceived Family Environment As A Moderator Of Young Adolescents' Life Stress Adjustment, *American Journal Of Community Psychology*, 16(1), 101-122.

Bülbül, A.,, 2014, *Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumları İle Yakın İlişkilerindeki Psikolojik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., ve Randall, B. A., 2003, Sociocognitive And Behavioral Correlates Of A Measure Of Prosocial Tendencies For Adolescents, *Journal Of Early Adolescece,* (23), 107-134.

Cohen, S. ve Wills, T.A., 1985, Stress, Social Support, And The Buffering Hypothesis, *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.

Colarossi, L. G., 2001, Adolescent Gender Differences İn Social Support: Structure, Function An Provider Type, *Social Work Research*, 25(4), 233 – 241.

Coşkun, R., Altunışık, R., ve Yıldırım, E., 2017, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı.* 9. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

Cutrona, C. E., Cole, V., Colangelo, N., Assouline, S. G., ve Russell, D. W., 1994, Perceived Parental Social Support And Academic Achievement: An Attachment Theory Perspective, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 66(4), 369 – 378.

Cüceloğlu, D., 2015, *İnsan Ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Çağdaş, A., 2015, *Anne Baba Çocuk İletişimi*, Eğiten Kitap Yayıncılık, Ankara.

Çakar, F.S. ve Karataş, Z., 2012, Ergenlerin Benlik Saygısı, Algıladıkları Sosyal Destek Ve Umutsuzluk Düzeyleri: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması, *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (4), 2397 – 2412.

Çakır, Y.H., 1993, 12-22 *Yaş Grubundaki Gençlerde Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Güvenirlik Ve Geçerlik Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalık, E., 2008, *İlköğretim Öğrencilerinin İyimserlik Düzeylerinin Ve Okula İlişkin Algılarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü..

Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T. ve Kandemir, M., 2009, İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Zorbalık Statülerinin Okul İklimi, Prososyal Davranışlar, Temel İhtiyaçlar Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi, *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 15 (60):555–576.

Çetin, İ., 2017, *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okula İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çetinkaya, B., Gülaçtı, F. ve Çiftçi Z., 2019, Lise Öğrencilerinin Sosyal Görünüş Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *OPUS International Journal of Society Researches*, 10 (17), 904 -922.

Çoban, Y. ve Kısa, C., 2020, Analysis Of The Relation Between Social Anxieties And Parental Attitudes Of The Adolescent High School Students, *Psychology Research On Education And Social Sciences*, 1(1), 1 – 10.

Dağğül, H. C., 2016, Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme Becerileri İle Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü.

Demaray, M.K., Malecki, C.K., Davidson, L.M., Hodgson, K.K. ve Rebus, P.J., 2005, The relationship between social support and student adjustment: A longitudinal analysis, *Psychology in the Schools*, 42, 691-706.

Demiriz, S. ve Öğretir A. D., 2007, Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi,* 15(1), 105-122.

Demirkol, S., 2019, *Ergenlerin Benlik Saygısı ile Aile Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirtaş, A. S., 2007, *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle basa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Doğan, S., 2001, *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylere Mensup Ergenlik Çağındaki Kız ve Erkeklerin Saldırgan Davranışlarıyla Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler,* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğru, N., 2018, *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Stres, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ve Sosyal Destek Değişkenleri Bakımından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dokuyan, M., 2016, 12. Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-21.

Dupper, D. R., 2003, *School Social Work: Skills and Interventions for Effective Practice*, John Willey and Sons Inc, New Jersey.

Dündar, B. B., 2018, *Lise Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Aile Tutumu ve Gelecek Beklentisinin Okul Tükenmişliği İle İlişkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ebrahim, M. T. ve Alothman, A.A., 2022, The Reliability and Validity of the Multidimensional Scale of Children With Developmental Disabilities in Saudi Arabia, *Research in Autism Spectrum Disorders*, 92, 101926.

Eisemberger, D., 2010, Einfluss Sozial und Baustruktureller Faktoren Auf Nachbarschaftliche Beziehungendargestellt am Beispiel der Großstadt Wien, Yüksek Lisans Tezi, Viyana Üniversitesi.

Ekinci, H. ve Ekici, S., 2003, İşletmelerde Örgütsel Stres Yönetim Stratejisi Olarak Sosyal Desteğin Rolüne İlişkin Görgül Bir Araştırma, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27 (1), 112-113.

Elbir, N., 2000, *Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eliüşük, A., 2008, *Şizofrenili Hastası Olan Ailelerin Algılanan Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdoğan, H., 2014, *Ortaokula Devam Eden 11 – 12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları İle Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Erdoğan, Ö. ve Uçakoğlu, H., 2011, İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.

Erginbay, Ş., 2014, *Ortaokul 5. ve 8. Sınıflarda Algılanan Anne Baba Tutumları ve Ailelerin Çocuk Yetiştirme Stillerinin Akademik Başarıya Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erikson, E. H., 2014, *İnsanın 8 Evresi,* Okyanus Yayınları, İstanbul.

Eroğlu, F., 2017, *Davranış Bilimleri*, Beta Yayınları, İstanbul.

Eroğlu, Y. ve Peker, A., 2011, Aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet: Yapısal eşitlik modeliyle bir inceleme, *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1 – 20. Ersin, B., 2010, *Lise Öğrencilerinin Suç Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki (Beyoğlu İlçesi Örneği),* Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ersoy, E., 2013, O*rtaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Frank, S.J., Avery, C.B. ve Laman, M.S., 1988, Young Adults' Perceptions İn Their Relationships With Their Parents: İndividual Differences İn Connectedness, Competence And Emotionalautonomy, *Developmental Psychology*, 24 (1), 729-737.

Freud, S., 2012, *Dinin Kökenleri*, Payel Yayınları, İstanbul.

Gelbal, S., 2008, The Effect of Socio-Economic Status of Eighth Grade Students on Their Achievement in Turkish, *Eğitim ve Bilim*, 33 (150), 1 - 13

Gökmenoğlu, E., 2011, *Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeyleri ile Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gölçek, S., 2020, *Lise Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları İle Sınav Kaygısı Arasındaki İlişki: Akademik Başarıya İlişkin Bilişsel Çarpıtmalarının Aracı Rolü,* Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gönen, G., 2014, *Algılanan Anne Baba Tutumunun Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtmaları ve Kişilik Yapıları İle İlişkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gülcemal, E., 2019, *Okula Yönelik Tutum Ve Okul Algısının Öğrencilerin Okulu Kırma Davranışı İle İlişkisi,* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gülkaya, M., 2018, *Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gümüş, H., 2015, *Evli Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ve Yaşam Doyumları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki,* Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gün, M., 2018, *Meslek Lisesinde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Okula Yönelik Tutumları*, Yüsek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğim Bilimleri Enstitüsü.

Günaydın, H., 2022, *Danışmanlık Tedbir Kararı Olan Ergenlerin Aile İlişkileri ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Gündoğdu, Y. B., Psikanalitik Kişilik Kuramlarına Göre Gelişim ve Değişimin İmkanı, *Electronic Turkish Studies*, 11 (17), 373 – 404.

Güngör, A., 1996, *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Destek, Negatif Yaşam Olayları, Öfkenin İfade Edilme Biçimi ile Kendini Suçlamanın Fiziksel Sağlık ve Sosyal Uyumla Olan İlişkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güre, A., 2000, *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu Ile Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki Ilişkiler,* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürler, A., 2017, *Ergenlerde Anne Baba Tutumları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A. ve Bulut, Ş., 1999, Türkiye'de Anne Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bakış, *2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi,* 4-6 Kasım 1998 Ankara, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Halef, A. ve Göçen, A., 2021, Suriyeli Öğrencilerin Okula Yönelik Tutumları, *Journal of Global Sport and Education Research,* 4 (1), 17 – 32.

Henderson, S., Byrne, D.G ve Duncan-Jones, P., 1981, Neurosis and The Social Environment, *Academic Press*, New York.

Hoffman, M. A., Ushpiz, V. Ve Levy Shiff, R., 1988, Social Support and Self-Esteem In Adolescence, *Journal of Youth and Adolescence*, 17 (4), 307 – 316.

House, J.S., 1981, *Work stress and social support*. Reading, Mass: Addison-Wesley Pubishing Company, Massachusetts.

İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E., 2014, *Kişilik Kuramları*, Pegem Yayınları, Ankara.

Jimerson, S., Carlson, E., Rotert, M., Egeland, B. ve Sroufe, L.A., 1997, A Prospective, Longitudinal Study of the Correlates and Consequences of Early Grade Retention, *Journal of School Psychology*, 35 (1), 3 – 25.

Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z., 2016, *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınları, İstanbul.

Kahriman, İ. ve Polat, S., 2003, Adölesanlarda Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 6(2), 13 – 24.

Kahriman, İ., 2002, *Adölesanlarda Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kapıkıran, Ş. ve Özgüngör, S., 2009, Ergenlerin Sosyal Destek Düzeylerinin Akadamik Başarı ve Güdülenme Düzeyi ile İlişkileri, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlık Dergisi*, 16(1), 21 – 30.

Kara, E., 2019, *Kanser Yalnızlık Ölçeği ve Kansere İlişkin Negatif Sosyal Beklentiler Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliği,* Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Karabacak, G., 2013, *İş-Aile Çatışmasının İş ve Yaşam Doyumuna Etkilerinin İş Stresi ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Otel Personeli Üzerinde İncelenmesi,* Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaduman, D., 2012, *İlköğretim 1.Kademe 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaşar, B., 2005, Öğretmen Adaylarının Bağlanma Stilleri ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 27 – 49.

Kaşıkçı, M., İpek Çoban, G., Ünsal, A. ve Avşar, G., 2009, Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinde Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı, *Forence Nightingale Journal of Nursing*, 17 (3), 158 – 165.

Kekeç, A. N., 2019, *Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Saldırganlık Davranışları ve Algılanan Anne Baba Tutumları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kim, B., Jee, S., Lee, J., An, S. ve Lee, SM., 2018, Relationships between social support and student burnout: A meta-analytic approach, *Stress and Health.* 34 (1), 127– 134.

Kim, J. H., Kim, H. L., Battushig, B. ve Yoo, J. Y., 2021, Relationship Between Socio Demographics, Body Composition, Emotional State, and Social Support on Metabolic Syndrome Risk Among Adults in Rural Mongolia, *PloS One*, 16 (9), 1 – 18.

Korap, N., 2013, *Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin İletişim Becerilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köse, T. P., 2015, *Bir Devlet Lisesinde Okuyan Ergenlerde Benlik Saygısı ve Kişilik Özelliklerinin Ana-Baba Tutumları Açısından Yordanması*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kremers, S. P., Brug, J., De Vries, H., ve Engels, R. C., 2003, Parenting Style And Adolescent Fruit Consumption, *Appetite*, 41(1), 43-50.

Krishnamurti, J., 1994, *Eğitim Üzerine Mektuplar*, Arion Yayınevi, İstanbul.

Kulaksızoğlu, A., 2011, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kumru, A., Carlo, G. ve Edwards, C. P., 2004, Olumlu Sosyal Davranışların Fiziksel, Kültürel, Bilişsel ve Duyuşsal Bazı Değişkenlerle İlişkisi, *Türk Psikoloji Dergisi,* 19 (1), 109-129.

Levitt, M.J., Guacci-Franco, N. ve Levitt, J.L., 1994, Social Support and Achievement In Childhood and Early Adolesence: A Multicultural Study, *Journal of Applied Developmental Psychologoy*, 15(2), 207-222.

Maccoby, E. E. ve Martin, J. A., 1983, *Socialization In The Context Of The Family: Parent Child İnteraction,* Handbook Of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, And Social Development (4th Ed.): In Müssen, P. H. ve Hetherington, E. M. (Ed.), Wiley, New York, 1 – 101.

Maccoby, E. ve Gibbs, P. K., 1954, *Methods of Child-Rearing Two Social Classes*, Readings in Child Psychology: In Martin, W. E. ve Stendlar, C. B. (Ed), 111 - 126.

Maccoby, E.E. ve Martin, J. A., 1983, *Socialization in The Context Of The Family: Parent Child Interaction,* Handbook Of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development, 4, 1 – 101.

Malkoç, G., 1993, *Aile Eğitimi ve Eğitimde Nitelik Geliştirme*, Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul.

Merter, M., 2014, *Nefs Psikolojisi ve Rüyaların Dili*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Morris, G. C., 2012, *Psikolojiyi Anlamak*, Türk Psikologlar Derneği, Ankara.

Noller, P. ve Callan, V., 1991, *The Adolescent In The Family*, Routledge, London.

Noom, M. J., Dekovic, M. ve Meeus, W., 2001, Conceptual Analysis And Measurement Of Adolescent Autonomy, *Journal of Youth and Adolescence*, 30(1), 577 – 595.

Oran Pamir, Ç., 2008, *Lise Öğrencilerinin Mükemmelliyetçilik Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öner, U. ve Eren Gümüş, A., 2000, Kurt Lewin ve Alan Kuramı: Levin'in Çocuk Psikolojisi, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 33 (1), 9 – 27.

Öngen, D., 2004, Özerklik Kazanma Sürecinde Ergen-Anne İle Ergen-Baba İlişkileri Arasındaki Farklılıklar, *Eğitim ve Bilim*, 29 (131), 3-13.

Öntaş Cankurtaran, Ö., 1998, *Kurum Bakımı Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Sosyal Destek Sistemleri ve Ruh Sağlığı Durumları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbesler, C. ve Duyan, V., 2010, Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet, *Eğitim Ve Bilim,* 34 (154), 17 – 25.

Özcan Ceran, S., 2010, *İşgörence Algılanan Sosyal Destek ile Mesleki Tükenmişlik ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, E. Z., 2015, *Bir Lisede Öğrenim Görmekte Olan Adölesanların Benlik Saygısının ve Anne Baba Tutumunun Problemli İnternet Kullanımına Etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Özyürek, A. ve Özkan. İ., 2015, A Study on the Relationship between Adolescents' Perception the Parental Attitudes and Their Social Competence Level, *International Journal of Sport Culture and Science*, 3 (3), 73 – 88.

Pearson, R.E., 1990, *Counseling and Social Support (Perspectives and Practice)*, SAGE Publicaban Inc, California.

Pérez-Martínez, V., Sanz-Barbero, B., Ferrer-Cascales, R., Bowes, N., Ayala, A., Sánchez SanSegundo M., Albaladejo-Blázquez N., Rosati, N., Neves, S., Vieira, CP., Jankowiak, B., Waszyńska, K. ve Vives-Cases, C., 2021, The Role of Social Support in Machismo and Acceptance of Violence Among Adolescents in Europe: Lights4Violence Baseline Results, *Journal of Adolescent Health*, 68 (5) 922-929.

Roderick, M., 1995, Grade Retention and School Dropout: Policy Debate and Research Questions, *Phi Delta Kappa Research Bulletin*, 15, 1-6.

Ryan, R. M., ve Lynch, J. H. (1989), Emotional Autonomy Versus Detachment: Revisiting The Vicissitudes Of Adolescence And Young Adulthood, *Child Development*, 60(2), 340–356.

Sağır, D., 2016, *Ergenlerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Anne Baba Tutumlarıyla İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saygın, Y., 2008, *Üniversite Öğrencilerinin, Sosyal Destek, Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schultz, D. P. ve Schultz, S. E., 2005, *Theories of Personality*, Wadsworth Cengace Learning, Boston.

Sever, G., 2015, *Lise Öğrencilerinin Madde Kullanma Eğilimlerinin Algılanan Sosyal Destek ve Riskli Davranışlarla İlişkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sezer, Ö. ve Yıldırım.O., 2018, Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne Baba Tutumlarına Göre Kendilerini Değerlendirmelerinin ve Kardeş İlişkilerinin İncelenmesi, *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 86-117.

Sezer, Ö., 2010, Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 1 -19.

Sipahioğlu, Ş., 2002, *Ana Baba Tutumları İle Gençlerdeki Duygusal Ve Davranışsal Bozukluklar Arasındaki İlişki,* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sommer, G. ve Fydrich, T., 1989, *Soziale Unterstützung: Diagnostik Konzepte, F-SOZU*, Deutsche Gesellschaft für Verhaltenstherapie Herausgegeben, Tübingen.

Soylu, Ö., 2002, *Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerinden Sosyal Destek Algılayıp Algılamama Durumlarına Göre Psikolojik Belirtiler Yönünden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D. ve Dornbusch, S. M., 1991, Patterns of Competence and Adjustment Among Adolescents From Authoritative, Authoritarian, Indulgent and Neglectful Families, *Child Development*, 62 (5), 1049 – 1065.

Stewart, T. ve Suldo, S., 2011, Relationships Between Social Support Sources And Early Adolescents' Mental Health: The Moderating Effect Of Student Achievement Level. *Psychology in the Schools*, 48, 1016-1033.

Stewart, T. ve Suldo, S., 2011, Relationships Between Social Support Sources and Early Adolescents' Mental Health: The Moderating Effect of Student Achievement Level, *Psychology in the Schools*, 48 (10), 1016 – 1033.

Stokes, J. P., 1985**,** The relation of social network and individual difference variables to loneliness, *Journal of Personality and Social Psycholog*, *48* (4), 981–990.

Şahin, B., 2019, *Yaşlı Bireylerde İnternet Kullanımının Yaşam Doyumu, Algılanan Sosyal Destek Ve Umutsuzluk Düzeyleri İle İlişkisinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, E., 2015, *Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Saldırganlık Davranışı Ve Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Benlik Saygısı Düzeylerinin Etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şanal, E. E., 2009, *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokullarında Görevli Akademik Personelin Öğrenen Örgüt Kültürüne İlişkin Görüşleri,* Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taşdemir, G., 2020, *Ergenlerin Algıladığı Ebeveyn Tutumu Kişilik Yapısı Ve Akademik Kendini Engelleme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Tavşancıl, E., 2006, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Tezcan, M., 1984, *Eğitim Sosyolojisi*, Çağ Matbaası, Ankara.

Tezel Şahin, F. ve Özyürek, A., 2008, 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi, *The Journal of Turkish Educational Sciences*, 6(3), 395 – 414.

Tinto, V., 1993, Building Community, *Liberal Education*, 79(4), 16-21.

Toprakyaran, S., 2016, *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları İle Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Topuksal, D., 2011, *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Torun, A., 1995, *Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tozkoparan, S., 2014, *Öğrenci Algısına Göre Aileden Alınan Sosyal Destek, Anne-Baba Tutumu Ve Akran İlişkileri,* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Traş, Z. ve Arslan, E., 2013, Ergenlerde Sosyal Yetkinliğin, Algılanan Sosyal Destek Açısından İncelenmesi, *İlköğretim Online Dergisi*, 15 (4), 555 – 564.

Tuğrul, H., 2021, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okula Bağlılıkları İle Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki,* Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turan, A. ve Traş, Z., 2017, An Investigation of The Relationship Between Childhood Trauma Experience of Adolescents and Perceived Social Support, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7 (13), 440 – 458.

Türkmen, M., 2012, Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Ana Baba Tutumları, Özsaygı Ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.

Usta, H. K., 2017, *Ergenlerde Benlik Saygısının Algılanan Anne-Baba Tutumları ve Olumsuz Otomatik Düşüncelerle Yordanması*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ustabaş, S., 2011, *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Uzman, E., 2002, *Sosyal Destek Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Kimlik Statüleri*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uzun, N. ve Sağlam, N., 2006, Orta Öğretim Öğrencileri İçin Çevresel Tutum Ölçeği Geliştirme ve Geçerliliği, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 30 (1), 240–250.

Ülgen, G., 1997, *Eğitim Psikolojisi*, Alkım Yayınevi, İstanbul.

Ünüvar, A., 2003, *Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünüvar, A., 2007, *Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumları İle Kendine Saygı Düzeylerinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Verešová, M., ve Mala, D., 2016, Attitude Toward School And Learning And Academic Achievement Of Adolescents, *In 7th International Conference on Education and Educational Psychology,* 6-8 Ekim 2022 Madrid, Published by Future Academy, 870 – 876.

Wentzel, K.B., 1994, Relations of Social Goal Pursuit to Social Acceptance, Classroom Behavior and Perceived Social Support, *Journal of Education Psychology*, 86(2), 173-182.

Wentzel, K.R., 1998, Social Relationships And Motivation İn Middle School: The Role Of Parents, Teachers And Peers. *J Educ Psychol*, 90, 202-209.

Windle, M., 1992, Temperament and Social Support in Adolescence: Interrelations with Depressive Symptoms and Delinquent Behaviors, *Journal of Youth and Adolescence,* 21 (1), 1 – 21.

Www.avys.omu.edu.tr, Erişim Tarihi: 17.06.2022

Www.sozluk.gov.tr Erişim tarihi: 15.06.2020

Yatkın, S., 2014, *Lise Öğrencilerinde Akademik Ertelemenin Algılanan Anne Baba Tutumlarına Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yavuzer, H., 2007, *Anne, Baba ve Çocuk*, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Yıldırım, İ., 1997, Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği ve Geçerliği, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 81–87.

Yıldırım, İ., 1997, Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Revizyonu, *Eurasian Journal of Educational Research*, 0 (17), 221 – 236.

Yıldırım, İ., 2000, Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık Sınav Kaygısı ve Sosyal Destek, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 18: 167-176.

Yıldırım, İ., 2006, *Anne-Baba Desteği ve Başarı, Anne Babalar Çocuklarına Nasıl Destek Olabilirler,* Anı Yayınları, Ankara.

Yıldırım, İ., 2007, Depression, Test Anxiety And Social Support Among Turkish Students Preparing For The University Entrance Examination. *Eurasian Journal of Educational Research,* 29, 171-184.

Yıldız, E. Ve Erci, B., 2011, Anne Baba Tutumları İle Adölesan Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11.

Yıldız, M., 2021, *Lise Öğrencilerinin Sosyal Destekleri İle Stresle Başa Çıkmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz Bodur, Z. ve Aktan, S., 2021, A Research on the Relationship Between Parental Attitudes, Students' Academic Motivation and Personal Responsibility, *International Journal on Social and Education Sciences*, 3(4), 636 – 655.

Yılmaz, A., 2000, Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi,* 7(*3*): 160-172.

Yılmaz, A., 2009, *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları İle Kararsızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, D., 2014, *Dağıtılmış Liderliğin Örgütsel Güven İle Algılanan Örgütsel Destek Ve Okul Başarısıyla İlişkisi*, Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, E., Yılmaz, E., Ve Karaca, F, 2008, Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek Ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi, *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71 – 79.

Yılmaz, M. T., 2009, *Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassıon) ile Anne Baba Tutumları Arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmazel, G., 2013, Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve sağlıkla ilişkili davranışlar, *In New Symposium Journal*, 51(3), 151-157.

Yurttaş, A., 2010, *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Kadıköy İlçesi Örneği),* Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüce, Ç. B., 2018, *Lise Öğrencilerinde Problemli İnternet Kullanımının Kontrol Odağı, Problem Çözme Becerisi, Sosyal Destek Değişkenleri ile İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zastrow, C., 2014, *Sosyal Hizmete Giriş*, Nika Yayınevi, Ankara. ISBN:978-605-86463-1-5

Zimet, G. G., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley G. K., 1988, The Multidimensional Scale of Perveived Social Support, *Journal of Personality*, 52 (1), 30 – 41.

EKLER

Ek 1. Veli Ve Öğrenci Onam Formu
Ek 2. Demografik Bilgi Formu
Ek 3. Okula İlişkin Tutum Ölçeği
Ek 4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
Ek 5. Anne Baba Tutum Ölçeği
Ek 6. OİTÖ, ÇBASDÖ ve ABTÖ Kullanım İzinleri
Ek 7. Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örneklem Sayıları
Ek 8. İntihal Raporu İlk Sayfası
Ek 9. Etik Kurul İzni
Ek 10. Kırklareli İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

Ek 2. Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Aşağıda, araştırmaya faydalı olacağı düşünülen 18 sorudan oluşan demografik bilgi formu bulunmaktadır. Doldurduktan sonra Okula İlişkin Tutum Ölçeğine geçilecektir.

1. Cinsiyetiniz?

□ Kadın □ Erkek

2. Yaşınız?

.....

3. Kaç kardeşiniz bulunmaktadır? (Abla, ağabey dahil olmak üzere.)

□ Tek çocuğum.

□ Bir adet kardeşim var.

□ İki adet kardeşim var.

□ Üç veya üçten fazla kardeşim var.

4. Aşağıdaki ortaöğretim kurumlarından hangisine devam ediyorsunuz?

□ Fen Lisesi

□ Anadolu Lisesi

□ Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

5. Sizce okul başarı durumunuz nasıl?

□ Kötü

□ Orta

□ İyi

□ Çok iyi

6. Eğitim öğretim sürecinizde hiç sınıf tekrarı yaptınız mı?

□ Evet

□ Hayır

7. Annenizin yaşı?

.....

Ek 2. Demografik Bilgi Formu (devam)

8. Annenizin eğitim durumu aşağıdakilerden hangisidir?

□ Okuryazar değil.

□ Okuryazar.

□ İlkokul mezunu

□ Ortaokul mezunu

□ Lise mezunu

□ Önlisans mezunu

□ Lisans mezunu

□ Lisansüstü, doktora vd.

9. Annenizin mesleği?

.....

10. Babanızın yaşı?

.....

11. Babanızın eğitim durumu aşağıdakilerden hangisidir?

□ Okuryazar değil.

□ Okuryazar.

□ İlkokul mezunu

□ Ortaokul mezunu

□ Lise mezunu

□ Önlisans mezunu

□ Lisans mezunu

□ Lisansüstü, doktora vd.

12. Babanızın mesleği

.....

13. Anne – babanız hayatta mı?

□ Annem hayatta, babam değil.

□ Babam hayatta, annem değil.

□ İkisi de hayatta.

□ İkisi de hayatta değil.

Ek 2. Demografik Bilgi Formu (devam)

14. Anne – babanız birlikte mi?

□ Evet

□ Hayır

15. Anne – babanız ayrı ise, kiminle yaşıyorsunuz?

□ Annemle.

□ Babamla.

□ Anne tarafından akrabamla.

□ Baba tarafından akrabamla.

□ Diğer.

□ Anne – babam birlikte.

16. Hanenizde siz dahil toplam kaç kişi yaşamaktadır?

……..

17. Hanenize giren aylık toplam gelir aşağıdaki gelir aralıklarından hangisine uygundur?

□ 0 – 3.000 TL

□ 3.000 - 5.000 TL

□ 5.000 – 7.000 TL

□ 7.000 – 10.000 TL

□ 10.000 TL ve üstü

18. İkamet ettiğiniz yerleşim birimi aşağıdakilerden hangisidir?

□ İl

□ İlçe

□ Kasaba

□ Köy

□ Diğer (……..)

Ek 3. Okula İlişkin Tutum Ölçeği

OKULA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

	Tamamen Katılıyorum	Oldukça Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Okulda kendimi güvende hissediyorum					
2. Okulda sorumluluk bilinci kazanıyorum.					
3. Okul bana güven vermiyor.					
4. Okul demek sorumsuzluk demektir.					
5. Okulda haksızlık yapılıyor.					
6. Okullu olmak beni güvenilir kılıyor.					
7. Okula gitmek benim için bir tutkudur.					
8. Okul benim için cazibeli bir yer değildir.					
9. Okula gitmek için her turlu fedakârlığa katlanabilirim.					
10. Okulda olmayı çok seviyorum.					
11. Okuldan nefret ediyorum.					
12. Okulda kültürel farklılıklara saygı gösteriliyor.					
13. Okulun, toplumsal değerleri nesilden nesile aktardığına inanıyorum.					
14. Okul önemli bir toplumsal değerdir.					
15. Okullu olmak bana saygınlık kazandırıyor.					
16. Okulsuz bir toplum düşünemiyorum.					
17. Okul toplumsal değerleri yozlaştırıyor.					
18. Okulda hiç sıkılmıyorum.					
19. Okulda kendimi huzurlu hissediyorum.					
20. Okul eğlenceli bir yerdir.					
21. Okul sıkıcı bir yerdir					

Ek 4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemek için 1'den 7 'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz.

Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

10. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

11. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

Ek 5. Anne Baba Tutum Ölçeği

ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine:
Eğer, **TAMAMEN BENZİYORSA 4;**
BİRAZ BENZİYORSA 3;
BENZEMİYORSA 2;
HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

	1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
	2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
	3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
	4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
	5.	Annem ve babam bazı konularda "**sen kendin karar ver**" derler.
	6.	Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
	7.	Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
	8.	Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
	9.	Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
	10.	Annem ve babamla her tartıştığımda bana "**büyüdüğün zaman anlarsın**" derler.
	11.	Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
	12.	Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
	13.	Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
	14.	Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
	15.	Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
	16.	Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
	17.	Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
	18.	Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Ek. 5. Anne Baba Tutum Ölçeği (devam)

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarınla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet ☐ **Hayır** 7

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaça kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce	6	10:00 – 10:59 arası	3
8:00 – 8:59 arası	5	11:00 ya da daha geç	2
9:00 – 9:59 arası	4	İstediğim saate kadar	1

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarınla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet ☐ **Hayır** 7

Eğer cevabınız **Evet** ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaça kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir .

8:00'den önce	6	10:00 – 10:59 arası	3
8:00 – 8:59 arası	5	11:00 ya da daha geç	2
9:00 – 9:59 arası	4	İstediğim saate kadar	1

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösteriler?

	Hiç çaba göstermez	**Çok az çaba gösterir**	**Çok çaba Gösterir**
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,	1	2	3
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığını,			
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,			

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

	Bilgileri yoktur	**Çok az bilgileri vardır**	**Çok bilgileri vardır**
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,	1	2	3
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığın,			
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,			

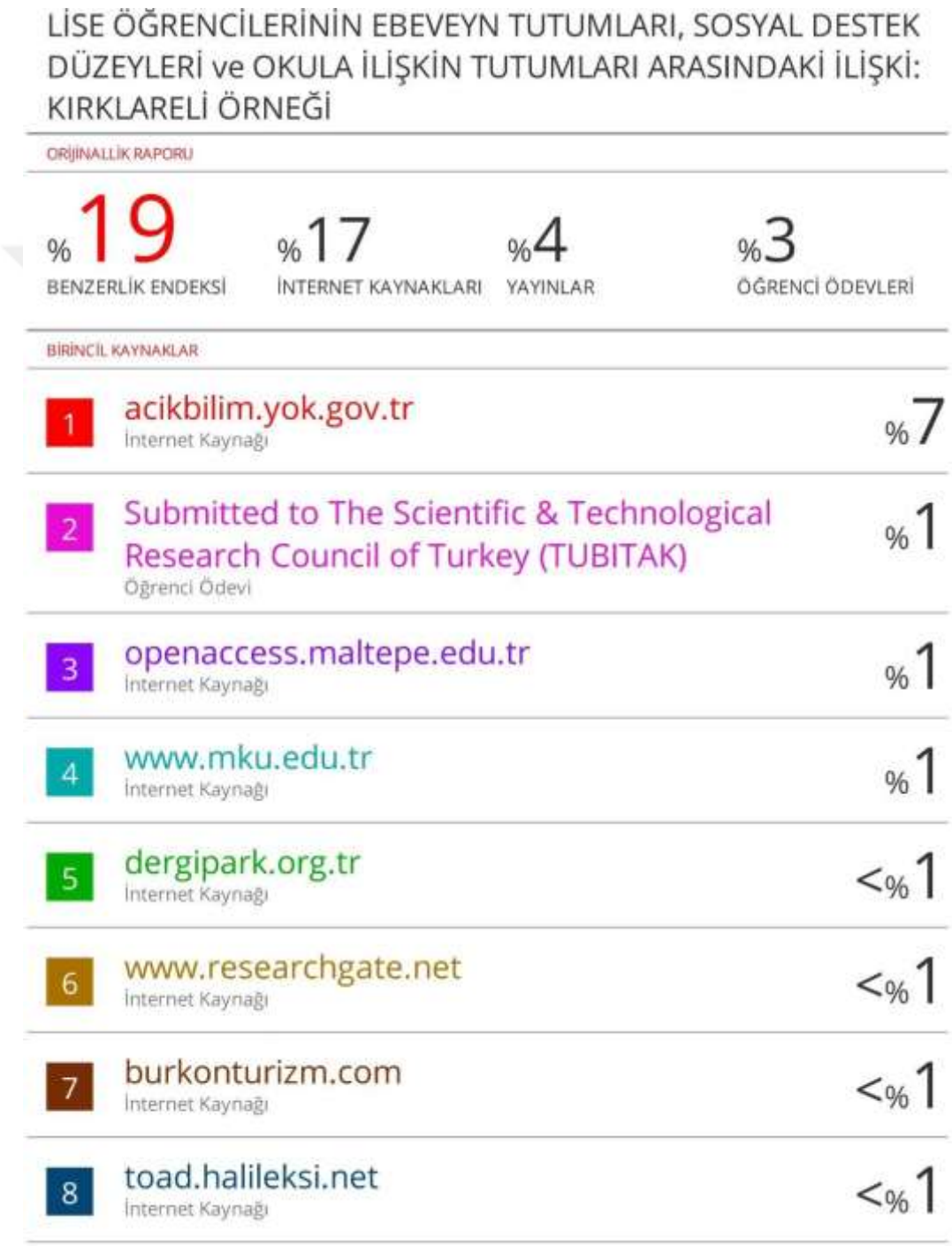
Ek 7.

Belirli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örneklem Sayıları

N	S	N	S	N	S	N	S
10	10	190	127	1100	285	5000	357
20	19	200	132	1200	291	6000	361
30	28	250	152	1300	297	7000	364
40	36	300	169	1400	302	8000	368
50	44	350	185	1500	306	9000	368
60	52	400	196	1600	310	10000	370
70	59	450	212	1700	313	15000	375
80	66	500	217	1800	317	20000	377
90	73	550	226	1900	320	30000	379
100	80	600	234	2000	322	40000	380
110	86	650	242	2200	327	50000	381
120	92	700	248	2400	331	75000	382
130	97	750	254	2600	335	100000	384
140	103	800	260	2800	338	1000000	384
150	108	850	265	3000	341	10000000	384
160	113	900	269	3500	346		
170	118	950	274	4000	351		
180	123	1000	278	4500	354		

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

Ek 8. İntihal Raporu İlk Sayfası

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI, SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİ ve OKULA İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ: KIRKLARELİ ÖRNEĞİ

ORİJİNALLİK RAPORU

%19	%17	%4	%3
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%7
2	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	%1
3	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
4	www.mku.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
6	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<%1
7	burkonturizm.com İnternet Kaynağı	<%1
8	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	<%1